

RĂVAȘUL

Editor și redactor resp.:

Petru P. Barițiu

Adresa: Jokai u. 6.

Pe 1 an (52 nri de câte 16 pag.) 6 cor.

Pe o jumăt. de an (26 de nri) 3 cor.

Întemeietorul foi:

Dr. E. Dăianu.

Din Legendele Maicii Domnului.

— O veche legendă necunoscută —

Regretatul părinte S. Fl. Marian, academicianul Bucovinei, care a colectat mai toate manifestațiunile sufletești ale poporului nostru, a adunat și o mulțime de legende despre Maica Domnului, pe care poporul nostru, în sufletul seu adânc religios, o cinstește și iubește atât de mult.

»Legendele Maicii Domnului« adunate de părintele Marian, și publicate de Academia Română, fac un volum mare; totuși el nu cuprinde toate legendele frumoase în cari poporul nostru a căutat să-și păstreze credințele sale curate și naive despre cea mai cinstită de cât cheruvimii. Dovadă este legenda ce o dăm mai în jos, și care în forma și în motivele sale originale, foarte interesante, a ramas cu totul necunoscută harnicului adunător al legendelor românești.

Păstrată la biserica din Turdaș unde reformațiunea, lătită în câțva și printre Români, a lăsat urme, aceasta legendă este scrisă de un preot: »Adam din Turdaș,« la 1788, dar scrisoarea lui ni-se pare, din mai multe motive, numai o copie a unui text mai vechiu. Manuscriptul, 11 foi în folio, se

păstrează acum în biblioteca episcopiei din Lugoj, sub n. 34; a fost espus şi în Sibiu, când cu adunarea Asociaţiunei, la 1905, şi la Bucureşti, 1906, dar după cât am putut observa, n'a fost scoasă la iveală de nime.

Autorul sau scriitorul original al acestei legende ni-o prezintă în chipul unei predice de Crăciun, şi în felul acesta ar fi şi una din cele mai vechi predici ce se cunosc la noi. Decât că numai titlul, şi începutul îi este a predică: *Căzanie la Naşterea Domnului Christos*, căci toată «predica» e numai legenda povestită aşa cum o povesteşte poporul, până la oarecari influenţe cărturăreşti. — Începutul, care ar fi să-i dea forma unei căzaniei, se vede, cum se porneşte de greu, cum şchiopătă... «Oratorul» tot chiamă pe ascultători să asculte! — dar până ce nu prinde firul măestrit al legendei, n'au ascultătorii ce asculta», şi el n'are ce cuvânta. Cum prinde înse a mână acest fir, — primit din vremuri bătrâne, păstrând urmele graiului arhaic, care trece peste pragul veacului al 18-lea, — căzania sau mai bine legenda curge ca un părăiaş de munte printre flori pline de miresme. —

În undele lui se văd sentimentele curate ale sufletului creator, care este sufletul evlavios al poporului românesc. De aceea luăm cu drag din acest izvor tot ce ni-s'a mai păstrat, cum este şi aceasta frumoasă creaţiune. Eată-o:

Legenda dela Turdaş.

S'ascultaţi, Dumneavoastră, cu toată inima, ca să aflaţi dela Dumnezeu plată. S'ascultaţi de acest sfânt praznic, despre care toţi prorocii au prorocit şi cu mare jelanie doriau să-l vază, că le era făgăduit să nu moară, până nu pot vedea cu ochii pe Domnul Christos, Fiul lui Dumnezeu celui viu. Iată fraţilor până în şase mii de ani oamenii toţi, câţi erau din

Adam şi Eva născuţi(?). Iar dacă se născu Christos în Vifleimul jidovesc. Iar să ascultaţi din cuvintele sfintei scripturi dela Matei, începutul mărturiseşte.

Fraţilor, ian ascultaţi, să răspundem noi chiar şi de rândul praznicului de astăzi, cum mărturiseşte sfânta scriptură (că nici îngerii n'au ştiut taina minunată). Întâi să cuprindem ştiinţă despre rândul Mariei, fata lui Achim şi Anei. Din cetatea lui de moşie a fost dintre cei 12 sfetnici şi îmbătrânise cu jupăneasa sa şi foarte fecer' milostenie săracilor şi soliilor, iar ei coconi nu fecer' la olaltă. De aicea li-se întâmplă a fi scărbiţi de preoţii Ierusalimului, că le zicea să fiţi opriţi dela biserică până nu veţi aduce şi voi rod trupesc să slugească la biserică. Că în vreme de demult ce cocon se năştea întâi îl închina de slujia biserecii. Şi zicea, că cred că de v'aţi ruga lui Dumnezeu şi la bătrâneţe vă va da cocon, iară de vă veţi ruga lui Dumnezeu şi de nu veţi naşte coconi, să fiţi opriţi dela biserică. Atuncea plecară cu obidă din biserică şi Ana şi plângea, că se ţinea de cinste foarte şi-l scoaseră din biserică. Atuncea cu suspin şi cu lacrimi învăţa ruga, ca doi înţelepţi şi grăi Achim către Ana: Dulcele meu soţ, întră într'una din cămărele noastre şi te roagă lui Dumnezeu şi fi pe rugăciune până a treia zi, iară eu mă voi duce în munte; acolo mă voi ruga lui Dumnezeu Sabaot, doară ne va milui să nu fim întru atâta supărare şi obidă la bătrâneţele noastre. De ce plânseră amândoi către Dumnezeu, iară dacă umpluse trei zile fiind ei în rugăciune cu lacrimi şi nemâncând nimica, atuncia eşia Ana din cămăruţa ei şi plimblându-se printr'o grădinuţă cu flori, i-se arată o stâlpăre cu flori şi florile erau cu trei feţe. Într'una era mireasmă, atuncea ele era alătura. Una era albă, alta era mohorită, alta era galbenă. Atuncea se sămnă sfânta Troiţă înaintea Anei; iar întâia însămnă firea Tatălui sfânt, mai luminată, decât toate făpturile câte vecuiesc în lume; iar floarea cea mohorită însămnă cruntarea Fiului lui Dumnezeu, iar floarea cea galbină însămnă zrobirea. Atuncea cunoscua aieva să fie darul lui Dumnezeu spre dâşii, până la ziuă de născu o fecioară şi-i puseră numele Marie. Iar dacă se întâmplară trei ani, atuncea era obiceiul între Israilteni cine va avea fecior au

fată, întâi să-l deie să slugească la biserică până a fost de cunoscut, care va fi de prorocie au de căsătorie. Fiind Marie în vârstă, dădură-o părinții de o închinare bisericii, precum avea obicei cu toate fetele Ierusalimului. Cu multe stoluri de boerii și cu mare cinste și cu mare bucurie și veselie o duseră în biserică, în luna lui Noemvrie în 21. Și cu atâta frumusețe părinții Ioachim și Anna și-o deteră în mâinile preoților Ierusalimului. Și o închinare preotului celui mare, preot prorocul Zacharii, tata sfântului Ion. Dintre fete mai aproape decât Maria nu era de prestol, că atunci așa slujia tinerii bisericii, din mijlocul bisericii înaintea altariului sta tinerii înaintea celor bătrâni, deoparte feciorii, de altă parte fetele. Alătura într'un șireag. Și a slugit Maria 12 ani la biserică, tot în curăție și în rugăciune și în smerenie. Deci văzând Tatăl sfânt sfînțenia și smerenia Mariei, trimise pe îngerul arhangelul Gavril, că eși Maria în plimblare în cetatea Nazaretului și frumos poclon îi aduse: un stâlpariu cu 12 flori, șase de o parte, șase de altă parte și între flori chip de om, cu stămă împărătească. Și dete Mariei și zise: Bucură-te de a-ți întinde mâna de a cuprinde aceasta floare. Și bine să știi, că de astăzi înainte vei fi maica Domnului și pentru tine mare bucurie va fi în lume. Că de acum la anul vei naște fiu și va fi numele lui Isus, care repaosează pe Cheruvimi și-l slăvesc toți îngerii. Acela m'a trimis să gătesc sălaș la cinstit trupul tău.

Atuncia Maria cu smerenie căută și zise cătră îngerul să nu cumva fiu înșelată, cum a înșelat șerpele pe Eva, că crezu cuvântul aceluia, ce nu-l văzu. Ce (ci) foarte te rog, să nu fie înșelăciune. Atuncia începu îngerul a spune tainele împărătești și darurile ce-i trimite mireasma Duhului sfânt. De aceea Maria purceasă tăroasă și se umplu de gânduri și de mireasmă.

Iar în biserică slugi fetele cu smerenie și înfrânare și aștepta vremeaștere. Și mai mult gândia cum va da samă de naștere cătră pop(or)(i), deac o vor întreba. Într'acel chip fiind popii o preacepură, că nu-i slobodă Maria. Și cu toți o întrebară: cum poate fi acest lucru Mario? Iar Maria cu (supunere,) zise cătră popi: venit-a arhangelul Gavril la mine.

Dacă auziră pricepară darul lui D-zeu și începură a se bucura și a se veseli, unde văzură că în zilele lor se va ivi împăratul ceriului și al pământului.

După aceasta curând văzură, că adevărat a spus Maria. Popii Ierusalimului se strânseseră toți și sfătuind cum vor face de rândul Marii, ca să dea după un bărbat să poarte grije de Maria. Iar de nu va fi logodită, vrășmașii lui D-zeu ar fi ju decat de moarte pe Maria și că ar fi întrebat-o să dea samă de unde este tăroasă? Atuncia era obiceiul așa: că cine îmbătrânia, el se lăpăda, adecă se ierta de feciorii săi și vecinii și mergea de slugia bisericii. Atuncia Iosif logoditul Mariei încă lăsă 6 feciori și merse de slugi bisericii. Popii se sfătuiră că oare câți oameni să slugească bisericii din cei bătrâni, să-și scrie numele cine pe toiagul său și să le închiză în biserică până a doua zi, și pe care toiag se va arăta sămn, acelaia să-i fie logodită Maria. Și luară toate toiagele și le strânseseră în mijlocul bisericii și închiseră ușa bisericii și o pecetluiră și toată noaptea feceră popii rugăciune, ca să arate D-zeu, care va fi blagoslovit să poarte cinstea Mariei. Și când fu a doua zi meraseră popii și chieamară bătrânii, să știe cine-și toiagul său și așa facură și nici pe unul nu arată sămn, iar pe a lui Iosif crescuse trei odrasle verzi și fiind toiagul uscat. Dintre acei bătrâni nici unul nu știa pentruce le scriseră numele pe toiege. Iar popii chieamară pe Iosif în lăuntrul bisericii și-i spuseră de rândul Mariei. Însă în taină îi ziseră să primească pe Maria și să o țină ca pe o Maică, că pe sămnul toiagului încă a fost scris. Iosif nu putu face peste voia popilor, că fu a primi pe Maria și fără voia lui. Atuncia începu Iosif a suspina și a se tângui și a o mustra pe Maria și-i zicea: O vai de mine Mario, norul bătrânețelor mele și micșurarea căruntețelor mele! unde ți-e smericiunea ta Mario! sau unde ți-e cinstea, că erai mai cinstită, decât toate fetele Ierusalimului, iar acuma toate fetele se miră de tine și de numele tău cel cinstit! Nu ți-a fost milă de bătrânețele mele, ticălosul de mine și de zilele mele? Că eu fugii să nu port grija lumii, iar acuma mai împiedecat mă aflai cu o mie de părți. O dulcele mele căruntețe, iată eu vream să port grija voastră și

eream să slugesc lui D-zeu, pentru aceea eu dela casă fugii şi Ierusalimului de aceasta îmi părea că scap, iară eu în mai mare gâlceava mă aflai. O, vai de mine Mario! cum ochii mei în temniţă rămaseră; da nu ştii, Mario, cu câtă poftă te-au adus părinţii în biserică mai aproape decât toate fetele Ierusalimului? Atuncia Maria cu smerenie căuta în pământ (privia) şi mare greutate răbda şi lui Iosif aşa-i zicea, că ce nuţi este destul, ci îmi zişeşi cuvintele acestea obrazului meu? Pagubă că ce ai îmbătrânit lângă biserică şi n'ai socotit învăţăturile scripturilor şi învăţăturile prorocilor, ce au grăit, că din sămânţa lui David se va naşte Mesia-Christos. Nu mă mustra, o Iosife, că ce voiu să mă laud înaintea ta, că eu aşa am nădejde, că sunt roaba Domnului, că eu bine ştiu, că nu mă va lasă D-zeu întru atâta obidă, câtă îmi ziseşi tu. Ci nu te mânia Iosife, că oare cine va naşte dintru mine, bucura-te-vei că se va slobozi Adam cu tot rodul lui şi se vor plini toate câte au prorocit prorocii. Iară Iosif nu asculta de aceste cuvinte, ci vru să o lase pe Maria şi să se ascunză, Iar îngerul Domnului veni în vis la Iosif şi începu la acesta pentru Maria: Pentruce te gândeşti, s'o laşi? şi spune că va naşte împăratul ceriului dintru cinstea Mariei, care se repausează spre Heruvimi şi-l slăvesc Serafimii. Dacă auzi Iosif cuvintele acestea dela îngerul Domnului, tare-şi bănuî sfatul, ce gândi, şi cu mare drag lua pe Maria, ca pe o maică a lui Dumnezeu.

Atuncia Iosif era din moşie din cetatea lui David, deci osebi lua pe Maria şi merse la Nazaret. Atuncia era un împărat mare peste toată lumea, de-l chema Chezar August la Roma şi era nişte filozofi foarte cărturari la Ierusalim şi că ştia că nu va zăbăvi de va naşte Christos, că ei vedea steaua Mariei în soare meazăzi. Când purceasă Maria târnoasă, aceştia era la Ierusalim, iar Chezarul August la Roma dela Apus, îl văzu soarele viind la amiază, în mijlocul soarelui văzu o fată şi în braţele sale ţinea un cocon şi deasupra capului stema împărătească şi sub picioarele lui stând luna, iar dacă văzu împăratul Romei, începu a face o biserică pe numele acelei împărătese şi puse numele acelei biserici »Bojeniţă« şi fu atât de mare, cât sfârşi toată bogăţia lui şi n'o putu găti. Atunci

porunci să strângă dajde pe sama acei biserici și porunci și la Ierusalim, la Irod împărat. Irod porunci spre răsărit în toate părțile să scrie adoul împărătesc, de bărbat cu muiere trei denari, și porunci în toate părțile să-și dea dajdea la Ierusalim la împărat. Atuncia Iosif, logoditul Mariei, lua pe Maria și o puse pe un asin și merseă la Ierusalim cu un boulean să-l vindă, să plătească dajde împăratului. De ce nu putură vinde bouleanul, ce zise Iosif: Mario, blem în cel orașel, în Vifleim, că am o vară primară, de o chiamă Salomie și jupânul ei Istrat, blem sălășlinim până dimineța, că sunt oamenii noștri. Iar dimineța vom merge în târg, doar vom vinde bouleanul. Să dăm dajdea împăratului, și merseă la casa lui Istrat. Și era o iesle de piatră și legară azinul și bouleanul. Merseă în casă. Deci sosl vremea nașterii să nască coconul și eși Maria din casă pentru vrevă(?) oamenilor. Intr'alt nu știu merge, ce merse, unde era legat asinul și bouleanul și născu coconul. Și fu vremea al șeptelea ceas de noapte. Drept aci veni Salomie, jupâneasa lui Istrat și cu Iosif dimpreună. Și se mira de nașterea Mariei, cum născu coconul fără durere și fără simțire și fără osteneală. Și se află curată în naștere ca și după naștere. Atuncia și nește păstori a Vifleimului aproape de acel ținut de străjuia turma lor, iar ceriurile se deschiseră și multe stoluri de voinici îngerești străluciră și slăvia pe D-zeu. Cel de sus și peste pământ pace, între oameni bună vreme și grăia păstorilor: Mergeți și voi în Vitleim, în casa lui Istrat și căutați ieslea dobitoacelor lui, că veți afla un cocon și pe Maria și bine să știți, că acela este împăratul ceriului și al pământului și acesta va veseli pe Israil și va deslega pe Adam din blăstăm. Iar păstori se mira și zise între sine: blem în Vitleim să vedem acest cuvânt minunat, care zice acum dela D-zeu. Și merseă păstori în Vitleim și aflară pe Maria și coconul și Iosif și păstori începură a spune, cum li-s'a arătat dela cer stoluri de voinici și li-au spus să vină în Vitleim. Iară Maria asculta ce spunea păstori și se închina lui D-zeu. Și se întoarseră păstori foarte lăudând pe D-zeu. Atuncia răsări și steaua vâlvă la răsărit și nu mergea ca alte stele și mergea mai pe jos și spre mează zi. Iar trei filozofi dela

Persida, unu-l chiemă Gaşpar, altul Viltazar, altul Milchior, ei dacă văzură steaua, foarte bine cunoscură, că s'a născut Christos şi se sfătuiră ce-i vor duce sfinţiei sale poclon. Unul lua aur, altul tămâie, altul apă din flori, ce se chiamă smirnă şi luară zugravi cu ei, în ce chip vor vedea pe Christos, să-i scrie chipul. Iar dacă sosiră în Ierusalim şi steaua tot mergea înaintea lor de le era povaţă, iar dacă sosiră în Ierusalim începură a înţelege din filozofi, unde va naşte Christos; iară ei zicea: așa spun cărțile noastre, că în Vifleim este să se nască Christos. Aici înțelese şi Irod împăratul dintru acei trei filozofi, că umblă după Christos şi-i chiemă întâi şi le zise: Fraţilor, iscodiți cu deadinsul, doară veți afla unde s'a născut coconul şi veniți de-mi spuneți şi mie să mă închin lui. Şi se umplu de frică, că-şi temea împărăția şi a lui Chesar August dela Roma şi de grabă scria carte la împăratul Romei cu olăcari şi zise: să şti împărate, că-ți pierduși împărăția, că a născut un cocon împărat. Deci Kiri August nu putu isprăvi bisERICA şi trimite la Irod împărat să piarză toți coconii dimprejur Ierusalimului şi Chezarul împărat începu a plânge cu obidă împărăția. Iar acei trei crai filozofi dela Persida eşiră şi purceseră din oraş, iar steaua le arăta şi ei foarte se bucura cu bucurie mare şi mergea steaua înaintea lor de era povaţă până meraseră de stătură după casele lui Istrat. Meraseră văr-hovnicii şi deschiseră vistieriile şi duseră daruri împăratului Christos. Gaşpar lua aur si-l duse lui Christos şi se închina din genunchi, şi ziseră: Primeşte împărate împărate aurul, că eşti împăratul ceriului şi al pământului. Şi vedea coconul în brațele Mariei cocon înfăşiat. Al doilea filozof Viltazar lua lângă sine zugravul şi intra unde era coconul şi-i dusă daruri tămâie albă şi zise: Primeşte Doamne, tămâia ca unul ce voieşti mireasmă, că Sfinţiei tale nu-ţi trebuie îmbrăcăminte trupeşti, ci-ţi trebuie slujbă cuvântătoare. Atuncea fu în faţă pruncul de 12 ani şi așa îl scris zugravul şi se închină lui. Al treilea filozof Milchior iar lua zugravul şi intra unde era Christos şi duse dar apă din flori, ce se chiamă smirnă, cea mai scumpă dintre toate apele câte-s pe lume. Primeşte Doamne, că tu eşti Christos Fiul lui D-zeu, ce ai venit să ne

rescumperi pe noi de moarte şi ştim că vei muri pentru noi şi iar vei învia şi te vei ridica în slava Părintelui şi ne laşi nouă împărăţia ta şi se închina Sfinţiei Sale. Iar zugravul a scris om ca de 33 ani. Şi sfătuiră filozofii să meargă pe la Irod, să spue cum s'a văzut coconul în trei chipuri. Iar îngerul Domnului veni la filozofi şi le zise să nu meargă la Irod, ci pe altă cale să meargă la țara lor. Şi intrară filozofii şi se închinară Mariei şi coconului şi luară ziua bună şi lăuda pe Dumnezeu.

Iară Irod împăratul dacă a văzut că l'au bajocorit acei filozofi mâniându-se ca un leu turbat, strigă curtenilor: curând să mergeţi în Vifleim şi câţi coconi veţi găsi toţi să-i perdeţi pân' de trei ani şi mai mici; şi așa se gătiră vrășmașii, iară îngerul lui Dumnezeu veni la Iosif şi zise: Scoală şi ia coconul şi pe Maria şi fugi în munții Egiptului, că va cere Irod viața coconului. Atunci se pomeni Iosif din somn, puse pe Maria pe asin şi Iosif trăgea asinul de frâu şi să duseră în codrii Egiptului, iar într'aceia coddrii să ținea doi tâlhari şi să ținea tot cu tâlhăritul şi amândurora le era muierile bolnave, că născu-se amândouă prunci, iară a unuia era mai rău beteagă. Iar tâlharul cel cu muierea mai rău beteagă căută şi văzu pe Iosif trăgând căluşa lui de frâu şi Maria şedea pe azin cu coconul în brațe. Atuncea cel tâlhariu cu femeia beteagă văzu pe Iosif cu Maria şi zise către celalalt tâlhar: soațe, las' ce voi dobândi acuma să fie pe norocul meu, că văz viind un unchieş cu o nepoată tinără cu cocon în brațe, doară va hrăni şi pe coconul meu să nu moară, că eată muierea mea ca şi moartă e, iar după aceasta ce va veni va fi spre norocul tău. Aceasta fu ce zise Isaia prorocul în 11 cap, că va mânca lupul cu mielul la o tufă şi nu va îndrăzni lupul mielul a (sfășia, strica). Şi şezu Iosif cu Maria în munții Egiptului în 676 zile. Apoi veni îngerul lui Dumnezeu la Iosif şi-i zise: Scoală şi ia pe Maria şi coconul şi pas la Nazaret cum să se îplinească cuvintele părintelui Savaoth, că dela Nazaret(? Egipt) voi chema fiul meu, ca să cheme numele lui Isus Nazarineanul. Deci muri chezarul August şi Irod împărat. În locul lui Irod împărații Pachida şi Christos merse în

Ierusalim. Cei doi copii ai tâlharilor: unul l'a chemat Tozma, carele au supt la Marie cu Isus, iar celalalt Guta. iară când'au răstignit pe Christos, au răstignit şi cei doi tâlhari; iară Tozma cel ce se zice Varaba (Tozma) de a dreapta, că zise: Pomene, Doamne, când vei veni întru împărăția ta! şi merse în rai. Iar cel din stânga huli, pentru aceea merse în muncă. Că nu a fost blagoslovit ca cel ce a supt la peptul Mariei cu Isus. Deci dacă trimise Irod de perdu coconii de doi ani şi mai mici patrusprezece mii. De ce ascultați creștinilor ce nor greu căzu pe oraşul Viflaimului, că toți coconii periră unii tăiați pe alții îi aruncă în ca niște lei turbați, că nime nu-și putu scăpa coconașul lui, ci din brațele mumânilor lua coconul şi-l tăia. O amar Vifleiului, că pe unii îi despica, iar pe maice peste obraz le lovia şi alții îi sugruma şi cânilor îi arunca, iar maicele lor se tăvălia pe pământ şi-şi bătea peptul cu amar. O spurcate şi păgâne Iroade, că multe maice pedepsişi şi pe mulți perduşi! Şi striga maicele şi glăsuia: O vai de noi, pedepsitele de noi! Şi era cu pepturile tot crunte. O, amar Vifleiului. Atuncea coconașii care nu muriră în sânge să tăvălia şi pe maici mângăia, că le dede Tatăl Sfânt înțelepție: O, maicele noastre cele cu obidă, lăsați obida voastră pentru moartea noastră, că pentru sângele nostru avem nădejde, să ierte păcatele voastre, pentru împăratul nostru pentru Isus Christos. Iar pe noi ne va împreuna cu pâlcurile îngerești, că pentru împăratul nostru murim.

Atuncea fata lui Irod Rachila s'a umplut de plângere, că ar fi vrut să aibă un cocon să piară cu acei coconi ai Viflaimului. Atuncea zise Rachila: O, preamilostive părinte Sabaot cum te înduraş a lăsa fii lui Izrail întru atâta plângere. Pentru nebunia tătâne-meu Irod şi zise Rahila taicăso pentru nebunia ce făcuşi o Iroade, decât te aflaşi în necredință, mai bine să nu fi născut, că azi dela Dumnezeu ca din vis grăindu-mi, că 6 biciuri vor slobozi pe capul tău, Iroade. Şi cum săvârşi Rahila cuvântul, iacă din trupul lui Irod începu a eşi păduchi fără de măsură şi ziua şi noaptea. La al II-lea biciu pielea de pe trupul lui toată căzu jos. Al treilea biciu: foame-l cuprinse şi ziua şi noaptea toată vremea, şi soţ nu mai avea. Al

patrălea biciu: tușitu-l cuprinse. Al cincilea biciu: că vermi, putrejiune în lăuntru-l săpa și-l mânca. Al șasălea biciu: însuși pe sine s'a omorît și moartea lui așa fu: curățându-i inășul un măr să-i dea să mănânce îl dăduse și de greul boalii năvăli s'apuce cuțitul, să (se) junghe, dela inăș și năvălind i-se rupse toate încheieturile trupului lui și așa căzu trupul în toate laturile și purceasără vermii din trupul lui și-l sfârșiseră, nimica de el nu se alese. Așa fu sfârșitul lui Irod și nimic din trupul lui nu-l îngropa numai ce zidiră și ușile și ferestile cu piatră pentru păduchii și vermii și . . . așa fu îngropăciunea lui Irod. Și se umplu cuvântul Rahilei, fetei lui. Deci în locul lui Irod pe Rahila puseră să împărătească în Ierusalim. Și când se umplu vremea să iasă Christos din Egipt, el merse în Nazaret, ca să fie numele lui Nazarineanul. Și din Nazaret se va porni lucrul lui Christos și când se umplu 676 de zile, atuncia a intrat întâi Christos în Ierusalim. Atunci August împăratul dela Roma a murit și a rămas în locul lui împărat și acela au gătit biserica Romii. Acesta este cuvânt despre nașterea lui Christos, ce și noi, fraților, să prăznuim lui Christos cu inimă curată, că-l avem dela Dumnezeu acum și pururea și în veci Amin.

Serisori și răvașe.

De la Oradea-mare.

— Octobre n. 1907.

Crișul repede duce spre Tisa frunze îngălbinite, ce cad din greu de pe arborii tomnateci, și în melancolia de toamnă, ori cât de călduros mai zimbește soarele, se amestecă un fior de durere. Toamna e doar nu numai cules de vii, cu vesel chiot și cântec și alaiu, ci e și jalnica zi a morților, ce se înfășură cu foi îngălbinite, udate de lacrimi și brumă. Și nu știm totdeauna

când aruncăm țerina pe un sicriu, ce se coboară în sinul pământului, că ce îngropăm — un om, sau o lume?

E firesc, ca betrânii se moară și tinerii să trăiască și — să muncească. Dar e dureros, e de două ori dureros, când bătrânii harnici mor, fără ca în urma lor să resară, dornici de larg teren, muncitori pricepuți, sau mai pricepuți. E din cale afară dureros când șirurile rupte înseamnă pierderi de teren, și când melancolia toamnei îți face fiori de moarte, de perire.

Pe malul Crișului, în acest oraș al vieții vii, alergătoare — unde odată și comerțul mărfurilor era românesc, și comerțul de idei românești era viu în jurul unui archiereu, ear acum e numai un fel de comerț, cel jidovesc, — era o casă modestă, pe lângă palatele ce o împresoară, dar curată și prietenească, care era în acelaș timp și salon de primire, și atelier de muncă sufletească.

Casa mai e, dar cum s'au schimbat toate în jurul acestei rezidențe modeste a staruitoarei »Familiei.« Ea a încetat dintre cei vii; sufletul ei s'a mutat dintre noi; salonul s'a închis — cine stie cui se va deschide — atelierul s'a desființat. De abia uneltele se mai văd aruncate, gata să se împrăstie în colo și încoace. Bibliotecile își primesc partea lor de moștenire; se vor înfrupta unii și alții, din agonisita Părintelui de familie, dar ei nu vor mai fi propoveduitori, ca el, ai cuvântului, ci cel mult gustători tichniți ai moștenirii.

Și aci simțim durerea cea mai mare, că se desface o vatră, în care 40 de ani s'a păzit și păstrat focul sacru și nu este, nu a fost nime, care să iee în grija sa vatra familiară și să nu lase focul să se stângă. Aci e semnul sărăciei noastre de duh, și ori cât ne am amăgi cu redeșteptarea, de o clipă, cu isbânda de acum, trebue să ne dăm seamă că în cele culturale avem mult de făcut, pentru ca să acoperim regresul. —

*

Ori cum Iosif Vulcan a sfârșit'o frumos. Și-a vezut opera sa favorită în culmea gloriei, încununată și preamărită. Și după ce a dispărut în ceea lume în nori de tămâiere, s'a dus și el în urma ficei sale — »Familia«, urmat de aceeași cinste, învelit în aceeași manta de purpură a stimei publice. —

Pe masa lui de scris — frumoasa masă de stejar, sculptată — condeiul ruginește; dar o mulțime de scrisori și telegrame vestesc, că nu numai d-na Vulcan plânge, și deplânge, ci lamura neamului întreg ia parte la durerea ei. Am frunzărit aceste scrisori și culeg cu drag câteva floricele din cununile ce au acoperit cosciugul neobositului muncitor al condeiului cultural:

»Întreagă națiunea română e însă în doliu prin moartea lui Iosif Vulcan, căci s'a dus dintre noi un suflet nobil, carele a jertfit toată viața sa numai pentru deșteptarea și luminarea neamului românesc, o viață întreagă a jertfit pentru dezvoltarea și răspândirea literaturii române; teatrul român din Ungaria numai lui are a-i mulțami existența sa.

Emanuil Ungurean (Timișoara).

»Defunctul lasă în urmă un nume respectat de toți, cei ce l'au cunoscut și o memorie scumpă și venerată întregului nostru neam.

Maria Iacob Negruzzi, (Trifești).

Maria Gr. Maniu, soția fostului academician scrie: »Sunt rarii oameni onesti muncitori, cât mai rar sunt acești oameni când pe lângă multe și frumoase calități posedă pe aceea de bun patriot«.

I. Kalinderu, zice:

»Am pus chiar fotografia sa pe masa mea de lucru, căci am apreciat totdeauna pe afabilul coleg Vulcan, cu care eram de mulți ani în relațiuni amicale.

Di Alesandru Mocsonyi:

»Deplângem cu toții un fiu devotat al neamului, un distins anteluptător al culturii naționale«,

Mult adevăr în această constatare:

»Să rărește șirul bărbaților de însemnătate fericitului și se înmulțesc epigonii. Cu inima plină de durere nici nu încerc consolare.

Eug. Pop.

Dr. P. Oprea face următoarea aprețiere:

Nu numai a cultivat literatura și arta națională, ci pre-tutindeni... ca president al Thaliei române sămăna buna înță-legere, iubirea frățască, pacea, însufleția inimile, sămînțe din

cari trebuie să crească adevărata putere și fericirea neamului nostru.

*

Dintre telegrame încrest acestea mai puțin banale:

Academia a pierdut în soțul D-V. unul din membri mai de frunte ai ei, care a conlucrat la dezvoltarea acestui institut de cultură în timp îndelungat,

Saligni, președintele Academiei.

A fost un suflet, deci nu a murit.

Zah. Bârseanu.

Iosif Vulcan trece acum în »Panteonul Român«. »Familia« lui îi deschide ușa nemuririi. »Thalia« română îl jalește și noi toți deplângem încetarea celui mai stăruitor muncitor cultural.

Dr. E. Dăianu,

Deplângem și noi pe cel ce o viață întreagă a muncit în ogorul ziaristice române. —

»Unirea«.

Ca tot Românul de bine deplâng pierderea ilustrului bărbat.

Dr. C. Meseșan. Șimleu.

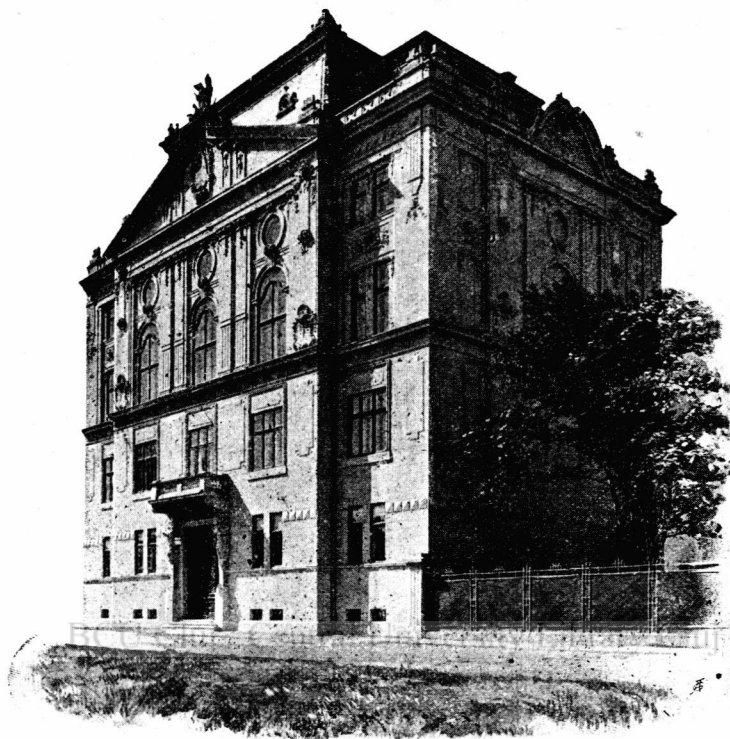
*

Președintele »Asociațiunei« noastre, preocupat și de îmbogățirea muzeului național, și de cinstirea cuvenită a bărbatului, care singur a purtat un steag, ca cel al întregului comitet, și al tuturor comitetelor, — a cerut dela D-na Vulcan pentru muzeu corespondența fericitului în Domnul. Corespondența aceasta va avea desigur prețioase momente pentru istoria culturală a Ardelenilor, și va ajunge astfel la un loc potrivit. Prestimata D-nă Vulcan, ori cât ține la lăsamântul acesta prețios, și tocmai pentru că ține la el, s'a învoit bucuros să-l treacă în posesiunea Asociațiunei, dimpreună cu toate acele prețioase trofee, pe cari i-lea adus iubileul de 40 ani ai »Familiei«: 3 cununi de laur în argint, și câte-va tablouri prețioase.

Astfel în curând Iosif Vulcan își va ocupa locul în »Panteonul românesc«, la care »Familia« i-a deschis ușa, pentru ca să ducă și în acest gol, că e la început, bogăția muncii sale de 40 ani.

Frumoasă încheiere și melancolic de tristă ca o zi de toamnă.

*

Muzeul național din Sibiu.

Pentru a scăpa de melancolia aceasta trec Crișul de ceea parte, și acolo, pe urmele altui Vulcan, — căruia acest acum reposat numai nepot i-a fost — găsesc o altă vatră de cultură, care e în plină întărire și împrejmuită de strălucire. Ací se păstrează — pietri scumpe în cadre aurite — amintirile acelor opere clasice ale luptelor sufletești și ale creațiunii ingenioase, pe cari Samuil Clain, George Șincai, Petru Maior și alți luceferi le-au pus tribut de recunoștință înaintea mecenatului lor și al culturii prigonite. Actualul urmaș al lui Vulcan, suflet cult în toată privința, a înțeles să dea locaș potrivit și acestor comori în strălucita rezidență, care însași e o operă scrisă în piatră

grăitoare. E ca şi un templu locaşul anume făcut bibliotecii, în care, la porunca arhierelui, harnicul preot Nuţ a făcut o rânduială de model. Sala cea mare, — archiv şi bibliotecă — serveşte uneori şi de sală de şedinţe, de sinod; aşa e aranjată. Şi 'ce frumos ar fi a vedea cât mai des întrunirea lup-tătorilor dela sate în jurul şefului lor în societatea marilor spirite, cari şi-au depus roadele sufleteşti în saltarele ce-i împrejmue! Ce înfrăţire faptică a bisericei şi culturei, înfrăţire care bisericei unite i-a dat oarecând toată slava în mijlocul neamului românesc, şi care nici odată nu este iertat să înceteze.

Din sala cea mare se trece într'una mai mică, în care sunt mai multe scrine cu cărţi. Doue mai mari sunt pline de manuscrise.

Aş fi ispitit să petrec luni şi ani de zile aci, dar n'am vreme, decât un ceas doue. Iau întâmplător câteva volume a mână şi iată peste ce dau.

Un volumaş 8° mic, scris frumos cu cirile, se întitulează »*Epistolie de învăţătură*«. Este cunoscuta »epistolia Domnului, picată din cer; după ea urmează »Litia Preasfintei Născătoare de Dumnezeu«. La amândouă văleatul acesta:

»Scris'am eu diacul din varmeghea Crasnei anume din Peceiu, Anii D-lui 1733«. O notă spune, că o au cumpărat »Bolojan Ion şi o au dat în mâna diacului, anume Dumitru, pentru sufletul Dumisale şi... la sfânta biserică să nu o ţină închisă (!)«.

Lângă ea găseşte o altă cârtică:

»Călindariu acum întâie românesc aşezat de pe cea serbească pe limba românească, pre o sută de ani, ca şi cel slovenesc într'acest chip a fost, fiind de un astrolog la Chiev scos de un mare Dohtor Muscal, s'a tălmăcit într'acest chip acum iscodit şi precum am aflat întracea limbă nouă sau dat în Braşov, Febr. 20, 1733.«

Intr'o legătură învecinată sunt condolenţele Episcopilor şi capitulelor exprimate cu prilejul morţii Episcopului Vas. Erdély, dela 10 Aprilie 1862. Chiar lângă ea este un caiet de 13 pag. elegant legat (nr. 136) întitulat *Eucharisticon*, care cu-

prinde, într'o scrisoare caligrafică, cu litere latine, cuvântarea pe care Episcopul Vas. Erdélyi a rostit-o cu prilejul sfințirii sale întru arhieru, la 1843.

Cetesc cu plăcere acest cuvânt cuminte, românesc, înveșmântat cu buna ortografie a literilor străbune.

După părți de doctrină generală, eată una subiectivă, în care se oglindește sufletul noului arhieru:

»Cunosc io bine și pricep datoriile mele, care sunt împreunate cu darul cel din mânil Tale mie împărțit. Orbilor povățuitor, întru întuneric lumină, celor mici și tineri învățător, lumii luminător, văduvelor și săracilor ajutător, mahnților mângăitor m'ai pus pe mine astăzi. Mi-ai încredințat o eparchie foarte mare și împrăștiată, care se întinde dela Tibisc și dela marginea Ardealului până la marginea Dunării. Mi-ai arătat Țarina întru care Episcopii cei ce au fost înaintea mea singuri au secerat, iară io acum cel mai puțin rod, numai întru oștiri, întră primejdii și cu multă osteneală am de a culege. Mi-ai dat mie un câmp și un pământ plin de spini și de mărăcini spre lucrare dară prejudețile din veacuri rădăcinate, ura și pisma lătită, neștiința cu voie agonisită, multe și grele împedecări pun întru lucrarea pământului celui D-zeesc«.

Cu toate greutateile nu desperează, pentrucă are încredere în D-zeu, și are drept model pe cel ce la sfințit pe el, Episcopul Ioan Leményi, fostul protopop al Clujului.

După ce îi arată virtuțile, mai ales zelul propoveduirii cuvântului și apostoliceasca vizitare a satelor, zice noul vlădică:

»Astăzi s'a făcut întru noi noua legătură a dragostei, când din rânduiala pronii D-zeești prin Tine m'am făcut episcop și dimpreună nou temeu s'a pus iubirii între oile turmei mele și întru ale tale, care de un sânge și de un neam sunt strănepoți alui Romul«.

Cuvântarea se încheie astfel:

»Mai pe urmă io apropiindu-mă acum cătră sftul altar spre șerbirea lui D-zeu, pe toți vă rog, ca să împreunați e-vlavia și ferbintele voastre rugăciuni cu ale mele, ca pârga jertfei mele cei arhiereschi, care pentru bună starea sfintelor

lui D-zeu biserici, pentru pacinica stăpânire a împăratului și Stăpânului nostru celui pământesc, pentru toată preoțimea, pentru orașul acesta și locuitorii lui, *pentru binele și înflorirea Neamului nostru românesc*, o voiu aduce înaintea lui D-zeu, dătătorului de bine, să fie bine primită! Amin!»

Zicem din toată inima amin la acest cuvânt dela 1843, care și azi ar stoarce însuflețite »aminuri« din inimile credincioșilor.

Timpul prea scurt pentru astfel de petrecanii mă silește să părăsesc acest locaș de rodnică înfruptare sufletească; și plec cu nădejdea că din acest fel de cuprinsuri va eși mântuirea noastră prin litere și muncă de cultură.

Peregrin.

Intre două lumi culturale.

— Studii din istoria luptelor bisericeii române. —

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cultura grecească și cultura latină.

Mulți învățați, cari pătrund filozofia istoriei, susțin cu drept, că desbinarea bisericilor: resăriteană și apusană, e o chestie de cultură, al cărei izvor se reduce la antagonismul de rasă, ce era din vechime între Greci și Romani.

Cultura grecească s'a înprimat în biserica creștină din răsărit, cea romană, sau latină, în cea din apus. Știut este adecă, că toată cultura modernă e fătul culturei acestor două popoare, căci cultura altor popoară vechi, sa primit și prefăcut în cultura specifică a grecilor și latinilor. Spiritul practic, ce caracterizează cultura latinilor, cu timpul a dat acesteia un sbor așa de mare, încât Grecii cu contemplațiunile lor, au rămas tare îndărăt latinilor, până ce cu încetul și-au pierdut toată seva vieții propriie, necum să mai cumpenească ceva și în evoluția altor neamuri.

Popoarele cari în evul mediu năpădesc Europa și aici se încreștinează, pe lângă creștinism mai primesc și alte însușiri și așezăminte de ale Apusului, cari își au origina lor în viața publică și privată a Romanilor păgâni. Dela Greci, afară de religia creștină — dar și aceea prefăcută după chipul și asă-

mănarea lor — popoarele noi aproape nimica nu au primit dacă excepționăm puțină cultură teoretică a școalelor din Alexandria și Antiochia.

Popoarele, cari fură încreștinate sub influența culturii romane, cu creștinismul acesteia primesc și o bună doză de ură față de Greci. Asemenea și Grecii bagă ură în ceia pe cari ei iau adus la lumina evangheliei.

Rivalitatea etnică și politică însă nu se mulțamește cu spărtura făcută creștinismului de până aci, că il împărțește în răsăritean și apusan, ci își măsură puterile pe tarâmul acesta și pe mai departe. Acum 400 de ani află de bine a dărăburi și biserica apusană în germană și romană, ca cea germană apoi să se poată de sine desbina: după cum vor pofti interesele potențailor de stat. Și să nu crează cineva, că doară cu acestea sau încheiat desbinările mari¹⁾ din sinul bisericii creștine.

Până când vor fi state diverze și neamuri diverze, creștinismul va continua a fire în desbinare. Dictonul profetic, de »o turmă și un păstor«, e un adevăr, însă mai întâi trebuie să peară diverzitările de rassă și de state politice, ca să poată urma unirea oamenilor, și unirea credinței lor religioase.

Zidul tras între bisericile creștine, ori cât de tare, a fost numai de grosimea unei coale de hârtie. Dacă alte ziduri despărțitoare nu ar fi, acest părete de hârtie, nu ar face spargere de cap, cu toate punctele sale teologice, cari se zice că l'ar acoperi și susține.

Înzădar e, între împrejurările date, a se căzni: cu explicarea, înpuținarea, ori ce e și mai anevoios, cu ștergerea punctelor diferențiali, religioase. Nu sunt atât religioase, cât culturale, politice. Chestiile politice apoi nu pot fi limpezite, cu atât mai puțin rezolvite de biserică, ci de aceia, cari le-au însghebat, și cari au interes de a le ținea tot mereu la suprafață. Când va fi sosit »plinirea vremii«, zidul despărțitor se ridică așa, că simplaminte, se sfârtică zăpășul cu deosebitoarele puncte.

Când cu ocaziunea desbinării, Românii fură numărați la biserica răsăritului, aceasta s'a întâmplat probabil fără știrea și voia lor²⁾ de aceea vedem, că au pândit ocaziunea, ca să

¹⁾ Despre desbinările mici, și mai mici a căror număr e leghion și nume babilon, nici nu amintim.

²⁾ Schizmă materială și nu formală. Cnf. Epp. Radu pastorală iubileului unirii, an 1900, pag. 8—9. Deci în faptă, românii cari nu sunt sub ascultarea Romei nu pot fi încă socotiți ca creștini refractari, desbinați și schismatici. Altcum să nu-și scape din vedere nime, cumcă

se reîntoarce la comuniunea acelor popoare, cu cari aveau legături de sânge, şi dela cari popoare puteau aştepta ajutoare de tot felul.

Căutata vreme cu prilej, pentru Românii de dincoace s'a înbiat, când cu trecerea Ardealului sub aripile vulturului austriac. Astfel privind lucrul unirea românilor din Ardeal cu Roma, era firesc să se întâmple în cele mai dintâi împrejurări favorabile, dată fiind firea şi limba latină a Românilor. Prin acest fapt istoric, românii în mod natural au revenit la cărarea fără voia lor părăsită şi dovedind o toleranţă înăscută acestui neam³⁾ ei au revenit pe o formă, atât *la unitatea creştinească* a dragostei şi ascultării, care este nota caracteristică şi de temei a bisericei lui Christos, menită a cuprinde toate neamurile pământului într'o dulce frăţietate — cât şi la ogaşa acelei *civilizaţiuni latine*, care i-a trimis pe Români, ca o solie, ca o misiune spre răsăritul barbarilor, şi care civilizaţiune mai târziu, botezându-se, a înflorit în spiritul păcii şi al dragostei creştine, pe ruinele vechiului imperiu păgân al vechilor Romani.

Eată de ce e interesant a observa şi în jurul *unirei*, cum se va vedea în articolii următori, lupta între cele două culturi, greceşti şi latine. Ura grecilor, a făcut doar din cinstea noastră de latini, cea mai grozavă hulă, numindu-ne »latină« »*letină spurcată*«, ear naţia aceasta mărită românească⁴⁾, prin unire şi efectele ei culturale, a schimbat »polecra în renume«⁵⁾ cum zice Alexandri.

Neamului grecesc, după Dumnezeu, nimenea pe lumea asta nu i-a făcut atâta bine ca şi noi românii, şi totuşi nime nu ne-a hulit şi nu ne-a stricat atâta, ca tocmai aceştia. Şi că nu ne-au strivit de totului, e că nu au putut. Altcum ei până azi continuă a ne plăti binele cu răul.

Post-'au timpuri de acelea, când aceşti venetici se socotiau ca acasă în ţările românilor⁶⁾. Domniatele româneşti erau considerate drept moştenire legitimă a împărăţiei greceşti⁷⁾. Capii

»biserica orientală univezsală«, ca *biserică*, nici când nu a fost declarată de papa în mod oficial şi solemn, ca *schizmatică*. Până azi biserica catolică ştie numai de persoane schismatice. Deci oficial este numai schizmă şi schismatici. Ce e mai mult e vorbărie. *Nilles symbolae* I. 104.

³⁾ Hajdeu istor. toleranţei relig. în România.

⁴⁾ În zisa lui Dem. Ţichindeal.

⁵⁾ *Alexandri* »Peneş Curcan« strofa 2.

⁶⁾ Emilia *Cioran* »Călătoriile patriarhului Macarie« Bucureşti 1899.

⁷⁾ *Iorga*. Ist. lit. relig. p. 163.

ţărilor române începuse a fi introduşi de greci în dipticul liturgiei⁸⁾ şi se aminteau lângă patriarhul din Țărigrad⁹⁾, la locul rezervat din vechime împăratului grecesc.

»În Bucureşti şi Iaşi se refugia sângele cel mai preţios al creştinătăţii răsăritene, pentru a fi aruncat apoi cu forţă, până la extremităţile corpului ortodox. Acestea două oraşe cuprinsesă, resumară, adăpostiră tot ce era mândru şi luminat între creştinii supuşi Sultanului¹⁰⁾; cu o vorbă, pământul românesc era lumea grecilor şi Bucureştii metropola ortodoxiei orientalilor.

Tot cu aceea recunoştinţă tradiţională, cu care a fost poporul grecesc¹²⁾ faţă de poporul românesc e şi patriarhul din Constantinopol faţă de ortodoxia românilor.

Acest patriarhat nu e, şi nu a fost o instituţiune internaţională, universală, bisericească, ci o oficiină particulară a naţiunii greceşti, care sub masca duhovnicească a lucrat veşnic pentru panelenism. Şi-au răpit¹²⁾ atributul de »univerzal«, nu pentru că să fie părintele comun ortodox, al tuturor orientalilor, ci ca să fie greul ortodoxilor din toată lumea.

Tendinţa patriarhilor nici când nu a fost promovarea binelui bisericei univerzali, ci întărirea cu ori ce preţ a hegemoniei greceşti pe teren bisericesc şi în consecvenţă şi pe cel politic şi naţional. Când a venit vre-odată în conflict patriarhul cu grecii săi pentru interesele altor creştini¹³⁾ negreci!? De când există altar şi catedră creştină în Constantinopol şi cari sunt acei titulari cari nu ar fi fost de neam grec?

Dacă la aceasta nu putem căpăta răspuns ne îndestulim şi mai cu puţin. Să ni-să spună numele celui arhieru: român, rus, sir, arab etc. carele a liturgisit odinioară în limba maicii sale în »marea« biserică a patriarhatului icumenicesc din Țărigrad?

Pe tronul înalt al S. Petru din Roma sau urcat şi perondat tot felul de neamuri, şi de acolo din înălţimea independenţei şi neresponsabilităţii omeneşti, s'a întins ajutor neamu-

⁸⁾ G. M. Ionescu »influenţa culturii greceşti«. Bucur. 1900 pag. 18, 42, 278 şi »Revist. Teologică« Iaşi an III. pag. 410—411 nr. 52.

⁹⁾ *Iorga* lit. I., 30, 42.

¹⁰⁾ *ibid.* 59.

¹¹⁾ Năravurile simple ale patriciilor romani le-au stricat grecii vechi. Pe ale boerilor români le-au stricat grecii ortodoxi.

¹²⁾ La 587 Ioan postelnicul (nesteutes). Spre a-l ruşina papa Grigorie cel mare în 602 introduce titulatura de »servul servilor lui D-zeu«.

¹³⁾ »Foaea biser.« *Blaj* 1883 pag. 16, 144—148.

rilor asuprite, ba la nevoe să aruncau trăznete şi fulgere de cenzură sufletească, peste capetele celor ce nu voiu să îndrepte răul făcut¹⁴⁾.

Mitropolitul român unit a pontificat liturghie românească la altarul bazei S. Petru. Predică şi cântare românească se aude în zidurile Vaticanului. În biserica latină catolică din Bucureşti sa oficiat şi predicat româneşte; în seminarul catolic de acolo se propun româneşte unele discipline teologice. Până şi din biserica cultului ungureşti din Pesta, nu e izgonit, încă ritul şi cântarea noastră. Când va afla intrare un arhieru din Caransebeş, ori Jaşi, în biserica ortodoxă din Atena, Moscva, ect. ca să se închine acolo lui Dumnezeu româneşte? Heu quantum distat una ab altera?

Ca să nu fim invinuiţi noi uniţi cu nedreaptă judecată despre patriarhul din Fanar, când îi zicem, că nu l'a durut nici când capul de ortodoxia neamurilor, ci numai de elenizarea ortodoxilor pretutindenea, cităm puţin din operele unor mari scriitori români, în aceeaş vreme şi membri ai ierarhiei ortodoxe:

»Biserica din Constantinopol, primind din timpul împăratului Leo caracterul grec, *căuta sub forma de uz religios a greceze pe toţi creştinii*. După distrugerea Imperiului bizantin, grecii rămaşi în Fanar, căutau sub forma religioasă de a face cuceriri politice; lucru care sa petrecut cu românii din principate, până în timpul domniei fanarioţilor¹⁾.

»...Însuşi patriarhii din orient nu sunt de cât capi naţionali... Patriarhia de Constantinopol, deşi ajutată de poziţiunea sa ca cap spiritual al tuturor creştinilor ortodocsi din orientul otoman... ea nu a putut lucra altfel, decât în interesele imperiului turcesc şi apoi ale naţiunii greceşti, din care se aleg patriarhii¹⁾... Ortodoxia română nu sa ținut, păstrat şi apărât de patriarhia icumenică, ci de naţiunea şi clerul român.

»Biserica din Constantinopol, după ce primise un caracter grec, încă de pe timpul împăratului Leon³⁾, practica preceptul *de a greceze pe toţi creştinii ortodocsi sub forma de uz religios*. Bisericile ortodoxe au fost într'o luptă continuă şi surdă

¹⁴⁾ Callinic patriarhul, care a afurisit unirea lui Atanasie, zice, că patriarhul e numai manciplul turcilor (marfă *Nilles* l. c. 105. Apoi' că acest patriarh pe vremea împăraţilor bizantini, tot numai unealtă era în mâna împăraţilor, o probează d-l *Ionescu* o. c. 28 şi *Melhisedec* în cronică Romanului l. 85.

¹⁾ Nic, *Mateescu* »Petru Movilă« Bucureşti 1896 pg. 30, teză de licenţă în teologie,

¹⁾ De aici e uşor să ne explicăm de ce toate popoarele ortodocse, deloc când scapă de dominaţia Turcului, lucrul prim ce-l fac e,

cu agenţii Fanariului, cari urmăreau cuceriri politice, dar formal-a fost totdeauna religioasă până la începutul secolului al 18-lea, când cu domnitorii fanarioţi agenţii patriarhiei căutau a face din ţările române neşte centre politice religioase, de unde să reînvieze vechiul imperiu bizantin cu caracter curat elin¹⁾.

Cu excerpte de acestea am putea umplea tomuri întregi. Dar pentru cel ce are ochi de văzut şi urechi de auzit ajung ceste trei, aici mai fixăm acum nu vorbe goale, ci unele fapte antinaţionale şi anticreştineşti a păzitorilor ortodoxiei din Roma nouă.

În 1813 Mihai C. Boiagdi, învăţător în Pesta²⁾, publică pentru prima oară gramatica macedo-română. Eată cum ni-o închină luda din amvonul patriarhal: »Aflu că se răspândeşte cartea unui blăstămat, rătăcit al bisericei, anume Boiagdi. Scopul acesteia este de a combate limba greacă din uzul credincioasei noastre turme. Comunicaţi afurisenia noastră acelor cari ar da crezământ spuselor celui eretic contra limbei, în care a vorbit şi vorbeşte Dumnezeuirea«.

La oameni de aceştia nu în fruntea bisericei icumenice li-ar fi locul, ci în balamucul oraşului.

În anul 1904 preotul român din Bitolia, Teodor Constantin, pentru că s'a declarat de român şi slugia româneşte în familii, a fost excomunicat de patriarh³⁾.

În anul următor, neşte presbiteri români din Moldova au liturghisit româneşte în Constantinopol, nu în vreo biserică grecească, cu atât mai puţin în catedrala (ce nici nu există) patriarhiei, ci în o biserică rusească⁴⁾. Pentru aceasta faptă, sinodul patriarhiei are cutezanţa să facă protest la primatele român din Bucureşti şi să cvalifice lucrul »drept sacrilej«.

că se deschiaptoară de patriarhat, creându-şi bisericile lor naţionale. Dacă patriarhul nu a fost decât şef naţional al Grecilor şi nu advocat al bisericei universale, ce lipsă mai e de un astfel de cap naţional grec, în sionul unui popor devenit liber.

²⁾ Melchisedec. »Papismul«. Bucureşti, 1883, pg. 87 şi 98.

³⁾ † 474.

⁴⁾ Epp. Ghenadie Enăceanu »Petru Movilă«. Bucureşti, 1882, pg. 224.

⁵⁾ »Gazeta Transilvaniei«. Braşov, 1885, nr. 40.

⁶⁾ »Unirea« Blaj, 1904, nr. 16. pg. 152.

⁷⁾ eadem 1905, nr. 19, pg. 159.

Acum câțiva ani, când fostul primat din România, Ghenadie, umblând printre Românii macedonieni, a aflat de bine a le slugi românește, patriarhia cerea, ca sinodul arhieresc al României să pedepsească pe Ghenadie pentru vina canonică, că a slugit românește un Român la Români aflători nu în țara grecească, ci în țara turcească. Când arhierul Vulpescu în meetingul din București ținut anțărț, a avut bunul simț de a vesteji maltratarea bandelor grecești, săvârșite contra fraților nostri din Macedonia pentru alipirea lor la limba maternă, patriarhia iară avu mutra a se îndrepta cătră sfântul sinod al României, că vezi Doamne, Vulpescu ar contraveni canoanelor cari opresc clerului îndeletnicirea cu politica.

Ne oprim de a mai înregistra lucrurile acestea, ziarele noastre și așa sunt pline de ele.

Despre prigonirile Românilor macedonieni mai vechi prin clerul grecesc, dă seamă »Biserica română ortodoxă« din București la anul 1880, pg. 536—544.

În opul său »Uniunea« d-l protopop Dr. G. Popoviciu zice¹⁾ în prefața cărții, că scopul i-a fost ca să contribuie cu acea lucrare la cimentarea Românilor cătră biserica răsăritului, adică a patriarhiei din Constantinopol, căci »acolo e depozitul doctrinei curat apostolice și că acolo ar fi lumina adevărului²⁾. Absit³⁾.

Nu cred, că un suflet românesc să se mai dorească cândva în legătura aceea, în care Grecii se află conducători.

Ei, dacă e să se adune la un loc, adune-se, în numele lui Dumnezeu, ei de ei numai și atunci e Domnul în mijlocul lor și nimene contra lor. În răsărit e acum horror vacui groaza golului și uriciunea pustietății. Numai e lumină acolo, decât cel mult mărturia¹⁾ luminei, adică bezna lui Antichrist sau a lui Mohamed*).

Stefan Pop.

¹⁾ pg. IV.

²⁾ ibid. 252.

³⁾ Rom. XI. 2.

¹⁾ Ioan, I. 8.

*) Articolul de față este un fel de prolog la o serie de articoli din istoria luptelor bisericești române, pe cari îi vom publica în nrii viitori, rămânând, firește, toată răspunderea morală autorului, care e un stăruitor cercetător al lucrurilor de cari se ocupă. Red. »Răvașul«.

Crestături.

— In »Convorbiri literare«, Iul. 1907. d-l Paulescu dă un răspuns strajnic d-lui Voinov sub titlul »Transformism ori paulism și Fiziologie sentimentală«. Istoricul acestui răspuns este următorul: Mai anii trecuți d-l Paulescu a publicat lecțiunile ținute de d-sa la facultatea de medicină din București, despre »Generația spontană și Darwinismul față cu metoda experimentală« și »Noțiunile suflet și D-zeu în fiziologie«. In lecțiile sale d-l Paulescu arată că cele 2 ipoteze celebre (gener. spontană și darvinismul) »nefiind probate și neîndeplinind nici măcar singura condiție, grație căreia ar fi putut fi tolerate, adică de a nu fi în contradicție cu nici un fapt bine stabilit, *trebuie să fie izgonite din științe*«. Mai spunea d-l profesor, că finalitatea, care e caracterul vieții, pretinde un agent, care nu poate fi, decât *cauza primă, D-zeu*.

La prelegerile d-lui Paulescu a răspuns în »Convorbiri Literare«, (Ian. 1906 și în nrul iubilar), d-l Voinov, prof. de zoologie la facult. de științe din București, făcându-l critică. Acum drept răspuns, d-l Paulescu arată, că d-l Voinov nu aduce nici măcar o probă, ori cât de slabă, în favorul doctrinei sale, ci se mulțamește numai cu câteva zeflemele la adresa contrarului său. Prin literatura străină vastă, la care se provoacă d-l Paulescu, în răspunsul său, articolul devine și mai instructiv și mai interesant.

La concluziile finale, e caracteristică observarea repetită a d-lui

Paulescu: *rog tinerimea univerzitară să ia notă despre aceasta!* Ne adaugem și noi glasul la concluzia învățatului profesor Paulescu, pentru că într'adevăr, între inteligenții nostri abia băntue greșeli mai periculoase neamului și societății, decât preconcepțiunile — dogmele! — greșite despre realitatea generației spontanee, a darvinismului, și negarea sufletului. Ne bucurăm văzând între luptătorii hotărâți împotriva acestor periculoase vederi, și oameni mirenii, fără interes bisericesc, profesorii de științe a universităților românești.

b.

— **Mandatul dela Beiuș**, vestesc foile, va fi atacat pe niște pretexte, cari ni-se par prea-prea. Nu credem acestor cobitoare. Din contră credem că guvernul va afla undeva atâta înțelepciune, ca să nu provoace o a doua alegere, poate și mai cu triumf, la Beiuș.

Credința aceasta ni-o confirmă *Alkotmány*. Eată după »Gazeta de Dum,« din Șimleu, ce zice »Alkotmány« despre alegerea din Beiuș: Vorbind despre alegerea din Beiuș, »Alkotmány« de Sâmbătă zice, că ea a dat o dovadă, că programul partidului independist n'are rădăcini între români, cum n'a avut nici până acum.

»Dacă acum a câștigat mandatul dela Beiuș dr. Vasile Lucaciu aceasta nici decum nu este o nenorocire pentru țară, cum au anunțat foile independiste. In cele din urmă e în interesul național al țării, ca fiecare direcție politică să fie reprezentată în parlament.

»Dacă în programul naționalist e ceva ce ar fi de realizat din punctul de vedere al interesului comun general atunci să se realizeze cât mai curând, ca prin res-tabilirea liniștei »națiunea« să câș-tige în puterea ei. Dacă însă na-ționaliștii cu programul lor pot să fie numai așa de folositori și pot să purceadă cu o tactică numai atât de cuminte, ca a lui Alexandru Vajda, atunci să vie numai în par-lament, aici se vor uza dela fun-dament, puterea morală a cuvân-tului lor se va pierde și toată lar-ma în presa din afară, toată je-luirea înaintea lumii întregi nu va putea să le redea vaza și puterea morală pierdută. Dacă și Lucaciu nu se va deosebi de Vaida și el se va uza cât mai curând.

»Pe cât cunoaștem noi pe Dr. Lucaciu, el e azi bărbat cu mult

mai serios, decât ca să nu gân-dească la ce vorbește și ce face. Calitățile sale — și talentul orato-ric — sunt cu mult mai mari, de-cât ca să fie avizat a face dema-gogie. Are și experiența vieții în măsură de ajuns. E deci cu ne-putință de a admite, că dânsul ar vrea să se uzeze prin aceea, ca să provoace maghiarimea cu vă-tămări grosolane și proaste.

»Intr'aceea noi nu ne spăriem ca raportorii foilor jidovești... Noi cari știm câte mii de cauze are ji-dovimea de a ținea naționalitățiie departe de maghiari, înțelegem aceea extravagantă goană, ce a în-scenat o presă încă înainte de ale-gerea din Beiuș, așa, că numai singur »Alkotmány« a fost acea foaie, care n'a alarmat publicul și nu l'a amăgit cu povești groaz-nice«.

Vorbe ale inimei de I. C. Lavater.

(Traducere de I. Torouțiu).

Inima.

Inimă, tu ești altariul Domnului, care ori și ce jertfă o sfințește!

Inimă plină de candoare și iubire, tu ești îngerul Dumnezeirei!

Scopul inimei, numai tu ești sufletul faptei și a virtuții!

Inimă, tu devii inimă deabia prin dragoste și speranță credincioasă.

Inimii, ce aici se 'nțeleg, hotărât și acolo se vor înțelege!

Inimă, tu dar măreț, cel ce te-a dat, nu te mai ia'napoi! — Nu te lăsa înșelat, să faci ceeace inimei nu-i place! Ori-șice emoțiune bună din inima ta Dumnezeu o resplătește!

În fața vieții.

— De Maxim Gorki. —

În fața severă a vieții stăteau odată doi oameni, amândoi nemulțumiți cu ea. La întrebarea ei: »Ce voiți voi dela mine?« răspunse unul din ei cu o voce obosită:

»Nu mai pot rezista grozăviei contrazicerilor tale, rațiunea mea înzădar mai încearcă să priceapă înțelesul existenței, iar sufletul meu e împovărat de neînțelese îndoieli ale ființei tale. Conștiința mea îmi spune, că omul e cea mai distinsă și înaltă făptură...«

»Dar ce ceri tu dela mine?« îl întreabă viața pe celalalt cu o indferență rece.

»Eu cer fericirea... Ear ca să fiu fericit, e de lipsă, ca tu să împaci între olaltă două contraste ale sufletului meu, adecă: »Eu voesc« care, îndată ce m'am născut, și-a luat lăcaș în sufletul meu, și apoi: »Tu trebuie«, unde ai tu puterea cea mai mare«.

»Voește numai ceea, ce-mi trebuiește mie« răspunse hotărît viața.

»Dar eu nu vroi să fiu jertfa ta«, urmă omul.

»Eu vroesc să fiu domnul și stăpânul vieții — și-i cu dreptul dară să se plece gâtul meu sub jugul legilor ei... și pentru ce?...«

»Dar vorbește mai simplu, zi-i de-a dreptul, și n'o lua așa pe încunjur«, respunse celalalt, care stătea mai aproape de viață. Ear dânsul fără să bage în seamă vorbele prietenei-lui, urmă înainte:

»Eu cer libertate — voesc să trăesc în armonie cu dorințele mele — și nu din dătorie să fiu fratele sau sluga aproa-

pelui meu, ci numai din voie liberă. Nu voesc să fiu piatra temeliei, pe care societatea după plac, o zidește ici sau colo, când își clădește temnița... Eu sunt om... sunt spirit și rațiune, și pricepi, tu viață, că eu voesc să fiu liber!...»

»Așteaptă!« zise viața, cu un zimbet ironic.

»Vorbești prea multe, și ori ce ai vrea să mai spui mi-î cunoscut acum. Tu vrei să fii liber — ei bine, atunci fii! Luptă-te cu mine, învinge-mă, — și fă-te stăpânul meu; iar eu mă fac serva ta. Tu știi că eu sunt nepătimasă și în totdeauna fără vre-o rezistență mă plec înaintea ori și cărui. Dar înainte de toate trebuie să mă învingă! Ești expert, ca să te poți lupta cu mine, ca să câștigi libertatea, ce o dorești?»

Și omul vorbi posomorît:

»Tu mai adus la o ceartă cu mine însumi, mi-ai ascuțit rațiunea ca un cuțit, care pătrunse adânc în sufletul meu și mi-l răni«.

»Dar nu te văeta atâta! vorbește mai aspru cu ea!«
Întră earăși în vorbă celalalt.

Ear cel dintăiu urmă:

»Sunt obosit de astă sarcină grea, aș vrea s'o lapăd. O, lasă-mă măcar odată să gust și eu fericirea«.

Și viața îl întreabă earăși cu un zimbet, ce semăna cu luciul rece al gheții:

»Spune-mi provoci tu fericirea ca să-ți vie sau o rogi?»

»O rog«, resunară ca un echo vorbele de pe buzele omului.

»Tu o rogi... ca și un cerșitoriu — dar să-ți spun, nenorocitul, că viața nu împărțește milostenii. Apoi mai ține minte, că omul liber nu pofteste ci-și ia singur ceea ce dorește: darurile mele. Tu însă ești numai un sclav al capriciilor mele, și alt nimic. Liber e cel ce posedă puterea, de a înfrâna ori și cari pofte, și în locul lor să-și întrupeze voința sa numai la o dorință. Ai priceput? Acum du-te!«

Și el pricepu; ca un câne se lungi la pământ la picioarele vieței reci, ca să stringă sfărăturile de pâne, ce picau dela masa ei.

Ear viața aruncă o privire aspră cu ochii șterși asupra celuilalt — un om cu trăsături adânci, dar blânde.

»Și ce poștești tu?« îl întreabă viața.

»Eu nu poftesc nimic, ci pretind!«

»Ei, și ce?«

»Dreptate! Unde-i ea? Dă-o încoace! Toate celelalte o să mi-le iau mai târziu, de-ocamdată îmi trebuiește numai dreptatea. Am așteptat mult, mult și cu răbdare... și greu am mai muncit fără repaus și lumină! Am suferit, tot suferit... dar acum cred că e destul! Unde e dreptatea?«

Și viața îi respunde nepătimasă:

»la-ți-o!.....«

Trad: de Ilie E. Torouțiu.

Adunarea „Asociațiunii”

Adunarea dela Bistrița a »Asociațiunii« a provocat mai mare echou în presa maghiară de cât într'a noastră; e drept că acolo adunarea Astei a fost adusă ca trasă de păr, dar asta dă de bănuț. S'a dovedit de minciună toată povestea cu miniștri români, dar crearea acestei chestiuni, ca din senin, dă de gândit. Videant consules! —

Despre adunare mai interesant au scris la noi cele două organe diu Sibiiu, cari sunt redactate de cei doi secretari ai »Asociațiunii«. »Țara noastră« a raportat foarte pe scurt și rece, ear »Luceafărul« e foarte nemulțămīt, că ziarele nu fac critica cuvenită »Asociațiunii«. Socotim de bun săm̃n că secretarii »Asociațiunii« cer și provoacă critica, — asta este un hotărīt fapt de progres față cu trecutul — dar noi ne res-trângem la înregistrarea observărilor »Luceafărului«, din cari reproducem esența.

»Adunarea generală din acest an — zice »Luceaf.« — nu prezintă momente mai importante. Raportul general al comitetului e mai mult o expunere de planuri, decât de fapte împlinite...

Cei ce conduc astăzi »Asociațiunea« trebuie deci să se îngrijească mai întâiu de bani, cu cari să plătească datoriile moștenite dela abilitii antecesorii, pe urmă să adune bani pentru a începe o activitate sistematică,...

Dar cum să se adune banii? Mijloace sunt destule. De-ocamdată s'ar putea începe o serie de conferințe în toate centrele românești, sub conducerea sărbătoritului poet Oct. Goga...

Asupra raportului general ziarele noastre n'au inzistat... ziarele cotidiene pe lângă obligătorul articol de fond, sentimental, ar trebui să mai aibă și alte îndatoriri. Ne ar fi plăcut dacă făceau o espunere critică a activității de un an a Asociațiunii; dacă arătau lipsurile, dând soluții nouă, arătând căile pe cari să meargă »Asociațiunea« pentru izbândirea idealurilor sale.

»Tăcerea generală sau osanale generale — ceea ce e tot una — sunt plictisitoare. N'are nici un farmec să stai în fața mulțimei, ca să vezi că ai înaintea ta niște moșnegi adormiți sau niște fețe rumene, cari își manifestă energia intelectuală numai prin musculatura palmelor. La adunările noastre, prețul vorbei e foarte ieftin. Vorbele curg... curg 'n fraze avântate, încălcite, ajutate de gesturi și mai încurcate... auzi glasul celui ce trece prin toate gamele oratoriei — și nu pricepi nimic. Fonograful ar fi o nenorocire la asemenea ocațiuni. Un fel de fonografe sunt și riporterii dela adunările noastre deosebindu-se de cele ale lui Edison numai prin un eufemism în reproducerea celor auzite. Regretăm din toate punctele de vedere lipsa talentului critic al zărelor noastre în fața chestiunilor serioase. (Las' că știu înjura și calumnia, pe toți cei ce nu admit infalibilitatea lor sau a altor semizei în chestiuni politice! »Răvașul«)

În espunerea faptelor mai de seamă, »Luceafărul« cu competență, zice:

Momentul cel mai însemnat al adunării generale a fost discursul de deschidere al d-lui Andreiu Bărsăanu.

Conferențele, cari ar trebui să fie forța adunărilor generale n'au prea avut noroc. Uua a fost strămtorată într'o sală în care abia încăpeau 30 de oameni și a fost acompaniată de probele generale ale muziceii militare și ale solistelor dela concert. Una a fost jertfită pe altarul promptitudinii chelnelor dela banchet, ear celelalte două s'au pierdut în zgomotul ușilor și a pașilor publicului, care intra și eșia — ca la comedie. —

La teatru s'a adunat lume multă, cum desigur n'a mai avut trupa d-lui Z. Bârșan.

Concertul cu program extraordinar... a plăcut și a fost tot așa de bine cercetat ca și teatrul.

Intr'o sală mică »Reuniunea femeilor din com. Hunedoarei« a arangiat o expoziție de cusături și țesături eșite din atelierul din Orăștie. Minunatele produse ale acestui atelier de sub conducerea d-șoarei Barcianu au fost admirate de public și de țărancele din împrejurimile apropiate, cu portul corcit de influență săsească.

La sărbările populare s'a jucat »Călușorul« și »Bătuta« de doisprezace flăcăi zidari.

După adunare oaspeții s'au împrăștiat care încătrău, iar un grup de tineri au pelegriinat la Hordău, locul de naștere al poetului Coșbuc. (Vezi ilustrația noastră pag. 649).

Casa nașterii lui Coșbuc în Hordău.

G. Goga.

Z. Bârșeanu.

Dor după Italia.

— Ascultând pe mignon —

C'an vis mă chemi, Italie măreaţă,
Liman scăldat cu purpură din soare
Şi'n veci păzit de munţi cu nimb de gheaţă
Şi cu veşmânt alb de mirt în floare.

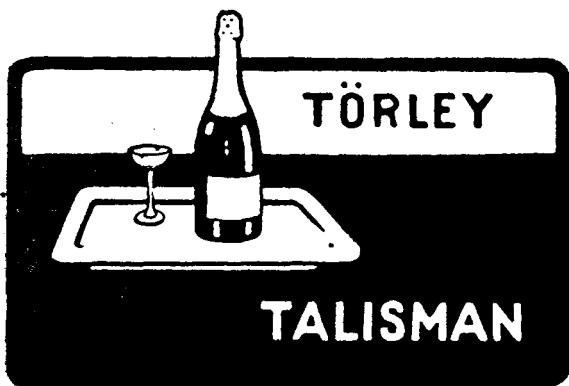
Spre tine-aleargă stoluri călătore
Să-ţi cânte veşnic raiul de verdeaţă,
Şi ţărmu, încins de mări scânteetoare,
Şi ochii umezi, dornici de viaţă...

Tu cer, sub care s'a născut Petrarca,
Şi florentinul cel purtat cu barca
Înspre infern, şi aprigul Carducci,

Şi Leopardi care trist îşi duce
Pe al morţii gând iubirea zbuciumată...
Tu cer ne-'nvins, am să te văd vre-odată?

(Conv. lit.)

G. Tutoveanu.

Clipe de repaos.

I.

Ce te sfarmi să afli noima sbuciumărilor deşarte,
Ce te frângi mereu cu gândul rătăcit prin zări departe?
Nu 'nţelegi, că lumea-i taină nepătrunsă 'n veci de minte.
Azi îţi ride, te 'ndrăgeşte, mâne lăcrimând te minte....
Ce te 'ncrezi în clipa vremii, clipa 'ntr'o clipită pierde,
Tu — cel vechiu — remâi cu dorul, frământându-te 'n durere.
— Ai doar visuri, — taci, nu ride, nu ştii ce va să mai fie
Şi-ţi va cade greu a plânge pe ruina lor pustie...
— Nu 'ncerca să-ţi vinzi din suflet taina patimilor tale,
Lumea-i lume, nu simţeste şi-ţi mai face haz din jale. —
Nu observi, că 'n geloşie numai rele te învaţă,
Ba te-ar răstigni, să poată, zimbetele ei de ghiaţă.
— Ce mai vrei, — te uită, câte inimi frânte îşi destramă
Chinurile 'n faţa lumii — nime nu le ia în seamă:
Cei ce plâng să-şi plângă şie-şi, caute greul să şi-l poarte, —
Lumea hohotă cu dulce şi purcede mai departe...]
— De ai sfântul dar al firii: farmec dulce pe sub gene,
Şi de ştii şiret s'adulmeci dîra lumilor viclene,
De vei şti să rizi cu răii şi 'ntr'o singură clipită
Să te schimbi în mii de feluri pentru o vorbă îndulcită:
— Poţi s'aştepti pe frunte lauri, îţi vor zice odinioară
Toţi cuvântătorii gureşi: »cel mai drept profet în ţară.«
— Tu deci cearcă şi te 'ntreabă, dacă sufletul te lasă
Să te 'mpaci tignit cu această nemurire păcătoasă!

II.

Ce te sbaţi şi-ţi spulberi toate visurile în durere —
 N'ai doar, dragă, în tine, tot ce sufletul trudit îţi cere?
 — Tu, când zorile se varsă rumene pa vârf de munte
 De trezesc în deal ciobanul şi mioarele cărunte, —
 Când brădetu 'n codru verde tremură şoptind agale,
 Când suspină frunza 'n goron, de resună trist în vale
 — Fericit încorzi vioara şi-ţi torni dorul tot pe strune,
 Îţi vrăjeşti în suflet raiul cu întreaga lui minune...
 — Cătră tine îşi îndreaptă zimbetele de fecioară
 Fărmecata auroră în amurg de primăvară;
 Ție-ți plânge roua toamnei, ție-ți spun și își imbie
 Ramurele veștezite scumpa lor melancolie. —
 Multe taine-și spun povestea și se tânguesc în tine;
 — Tu le stringi la sin pe toate și le cânti să se-aline...
 — Vezi atâta nestimată și cuminte măreție
 Strălucește-ascunsă 'n tine, în adâncă-ți reverie —
 Tu o simți, cum te-aridică, cu prin alte lumi te poartă
 Și te lași să te adoarmă amăgirea ei deșartă...

Ion Roșioru.

Vorbe ale inimei de I. C. Lavater.

(Traducere de I. Torouțiu).

Dragostea, și numai dragostea — alta nimic! — te duce
 la izvorul dragostei.

Cel ce se crede nemuritor, trăește sfânt în mortalitate.

Cel ce mi-a vărsat îndurare în inima mea, acela se va
 îndură de mine!

Dacă putem crede, că noi existăm, putem oare când-va
 să ne îndoim, că vom exista?

Port din părțile Bistriței.

Port românesc — Odăjdii sfinte.

La adunarea »Asociaţiunei« din Bistriţa, în mijlocul alaiului de sărbătoare, şi alături de concertul cu numeroase puncte, clasice şi neclasice, şi de producţiunea dramatică, pricepută şi nepricepută, s'a înfăţoşat, modest, într'un colţ de o parte şi un început sfiicios de industrie artistică naţională, care e drept că n'a rămas neobservat, dar a rămas desigur neapreţiat: înţelegem espoziţia sau bazarul atelierului de industrie, naţională, pe care reuniunea femeilor române din comitatul Hunedoarei, la stăruinţa D-nei presidente D-na Elena Hossu Longin n. Pop, din Deva l'a deschis în Orăştie.

Atelierul acesta este unic în felul seu la noi. Şi aşa el este la începutul începutului, ear Expoziţia dela Bistriţa a fost prima sa păşire în public, şi nu hesităm a o spune, — acum când se caută anume: avut'a adunarea »Asociaţiunei« momente mai însemnate, şi cari ar fi fost acelea? — nu hesităm a o spune: acesta a fost momentul caracteristic şi însemnat al adunării: eşirea în public a industriei naţionale; păşirea pe faţă, şi pretensivă, a reuniunei femeilor, cari şi-a propus să reclame portului românesc, caracterului românesc în port, tot dreptul seu istoric şi naţional.

Acesta este *momentul* important al adunării dela Bistriţa! Drept că acest moment nu l'a dat »Asociaţiunea«, nu l'a produs comitetul ei, nici corpul funcţionarilor ei, — ba acestia nici nu i-au dat, nici înainte, nici după aceea, o atenţiune deosebită. Totuşi acesta a fost momentul cel mai însemnat adevăratul moment cultural, — deci din oficiu şi al Asociaţiunei — peste care nu se poate trece fără a fi scos la cuvenita lumină.

Despre importanţa portului naţional nu mai vorbim; e de prisos. El este credeul, faptic mărturisit, al romanităţii poporului nostru. Acolo unde portul este curat el poartă pecetea întregităţii neatinse a poporului. Unde s'a schimbat, s'a schimonosit, el descopere şi denunţă influinţele străine, bune-rele cum ar fi, şi arată că primejdia ameninţă armonia şi întregimea sufletului românesc.

În părțile Bistriței influința culturii săsești se resimte și în port, deci e adâncă.

E destul să aruncăm o privire asupra părechii de Români din acele părți — ce o dăm la pag. 653 — ca să se vadă. Portul bărbatului, totdeauna mai accesibil influințelor mediului, este aproape de tot săsit: și de n'ar sta lângă o femeie, ce poartă *salbă* la piept, și iie cu cusături românești, am crede că avem a face cu o păreche de Sași. —

În alte părți influințele străine sunt și mai puternice, și mai rele. Ear scopul culturii românești trebue să fie a le scoate pe încetul, și a restitui la poporul nostru portul seu străbun, așa cum ni-s'a păstrat el în colțul acela de țeară, în care și stăpânirea românească s'a susținut mai îndelungat, în fostul ducat al *Almașului*, de care se ține *Seliștea*, cu portul ideal de frumos, și chiar *Orăștia*, cu portul seu mai viu, mai înflorit, aș putea zice înflorilat, în mijlocul căreia propaganda portului național și-a așezat atelierul seu practic, singurul mijloc sigur de cucerire.

În teorie de mult s'a proclamat deja dreptul costumului național, chiar și în saloanele domnești, chiar și la palatele regești. Se știe de acțiunea Reginei poete Carmen Sylva și pe urmă de a altor doamne de înaltă poziție, cari patronează ateliere pentru a produce mici piese de decor, spre a înfrumseța cu câte o pânză orientală sau cu câte o cusătură mai vie sobrietatea de nobleță a saloanelor.

Frumoase lucruri!; dar ele ni-se par ca niște flori exotice, cari se admiră pentru raritatea lor, pentru florile lor desvoalte, dar sunt prea puține și prea

O selișteancă la războiu.

sterpe. Portul nostru național

este însă pentru mulţime, pentru masele acelea, cari dau milioanele de temelie a neamului, şi cari dacă au provincialisme în graiu, sau barbarisme superătoare în limbă, e pentru că au porturi deosebite, şi ele ţin la cuvântul:

Sau vorbeşte cum ţi-e portul!

Sau te poartă cum ţi-e vorba!

Noi, cari lucrăm pentru unitatea noastră sufletească prin limbă, trebuie să lucrăm şi pentru unitatea, tot atât de importantă, prin port.

Şi eată de ce ştim preţui lucrarea de începătură a »Reuniunii femeilor din Hunedoara«, săvârşită de D-na Elena Hossu Longin, D-na Victoria Dr. Erdélyi şi D-şoara Barcianu, cari conduc acel practic atelier — lucrare adusă în publicitate la Bistriţa.

Pentru că lucrarea aceasta coboară drepturile şi datorinţele portului naţional din înălţimile teoretice, altfel foarte poetice, pe pământul rodnic al realităţii. Lucrarea aceasta traduce în prăcsă, cetită şi desluşită pe înţelesul tuturor, toate frumseţile acelea străbune, pe cari D-nul D. Comşa şi D-şoara Cosma le-au ridicat prin albumurile sale la rangul de »Ornamentica Română«, — atât de sus, în cât tocmai aceia, pe cari îi priveşte mai mult, nu le pot zări şi desluşi.

E frumos, e foarte frumos, dacă fata preotului, sau D-na dăscăliţă, se îmbracă odată într'un an, la bal, în costum dela Selişte, şi provoacă câteva exclamaţii de admirare din partea mulţimii printre care trec, ca nişte zine dintr'alte lumi, ce nu mai sunt. Dar cu mult mai bine ar fi, dacă Domniile sale, şi toţi şi toate, ar face »poporul« să înţeleagă că acesta-i portul românesc străbun, că acest port e şi mai frumos, şi mai ieftin, pentru că e mai durabil — deci şi mai practic — decât acela pe care ici colea, dar în multe părţi, Românii l'au adoptat sub influinţa culturei străine.

În ce lagătură sunt toate acestea cu sfintele odăjdii — vom arăta îndată.

*

Dăunăzi scriitorul acestor şire s'a întâmplat să umble prin Deva, însoţit de acel pictor bisericesc, care caută cu succes

de admirat să armonizeze motivele decorativei românești cu cerințele stilului oriental al picturii bisericești, adică d-l Octavian Smigelschi. Firește, că scopul nostru era să vedem pe D-na Elena Hossu-Longin, protectoara tuturor artelor, care a luat și inițiativa practică a propagandei portului național prin înființarea atelierului dela Orăștie. Eram dornici de a vedea ceva din produsele acestui bun început practic, și mai mult de a-i arăta toată simpatia, ce o purtăm acestei propagande.

D-na Hossu-Longin, ce să mai spun, ne a primit cu o amabilitate ce-i este innăscută, și dacă nu ne-a putut arăta atelierul, care este în Orăștie, nu în Deva, ne-a arătat câteva lucruri, la cari nu ne-am așteptat. Religioasă, ca toate femeile române, care țin la vechile tradiții istorice, D-na Hossu-Longin, se preocupă pe lângă reînvierea portului național și de reînvierea aceluși obicei vechiu, cultivat de marile femei ale neamului, de boeresele din epoca glorioasă alui Stefan și Mihaiu, de a prevedea altarele cu lucrările mânilor sale românești, cu lucrări de artă și orna mentică românească. Am văzut între altele o învălitoare de altar, lucrată pe pânză aibă de in, fabricațiunea industriei naționale, și cusută toată cu motive românești. În mijloc se ridică o cruce urieșe, încadrată în cuseturile acelea încrucișate, cari toate respiră creștinism, strălucind ici-colo câte-o *șintă* aurie, ca și idealele virtuților, ce strălucesc pe orizontul sfânt al bisericei noastre creștine. Ne-a mai spus, că proiectează chiar odăjdii sfinte, lucrate pe motive românești, cari lângă un altar îmbrăcat, în vr'o învălitoare, ca cea vezută, trebuie să fie de un efect artistic, oriental și românesc, neîntrecut.

După toate acestea mai cetesc în »Unirea« din urmă (nr. 40.) jelanía și apelul fratelui Dr. Victor Macaveiu, în contra agenților jidani, ce se negustoresc, cu odăjdii creștine și în favorul atelierului de ornate, instalat în internatul fetițelor din Blaj, și mă întreb: până când vom suferi sdrențele străine, pe noi și pe altarele noastre? Penoi, pe trupul nostru, care este biserica spiritului sfânt, și la altarele noastre, alături de sfânt trupul Domnului Nost ru Isus Christos? Până când? —

CRONICA.

Grădina »Havaşi«

Grădina cea nouă, pe care curatorii bisericii din Cluj au cumpărat-o dela baronesa Bornemisza n. bar. Iozsika, s'a putut câştiga de bună seamă numai prin faptul, că omul inimii şi cavalerul binefacerii a oferit preţul jumătate al aceleia, adică 10.000 coroane. Dacă deci vrednicia cea mai mare a faptei o are d-l Havaşi, asemenea vrednici s'au făcut toţi aceia, cari au făgăduit sau au dat chiar şi până acum grabnic ajutor bisericeii spre a realiza aceasta bună acvişiţie, sau vor da pe viitor obolul lor, la acoperirea acelei sume, ridicată cu împrumut.

Insemnăm cu mulţămită şi cuvenită cinste numele acelor generoşi, cari la un lucru aşa de frumos au sărit bisericeii române gr.-cat. din Cluj întru ajutor, şi anume:

II. Sa Alexandru de Mocsonyi (Birchiş) . . .	200 cor.
N. N.	200 »
Alexandru Nemeş, jude reg. în p. din Gherla . . .	20 »
Căpitanul Popa, comandantul pieţii în Cluj . . .	10 »
Iosif Caţaveiu, credincios gr.-cat. Cluj . . .	1 »
Vas. Hossu, jude de tablă Cluj . . .	100 »
Ioan Pop, credincios gr.-cat. din Cluj . . .	4 »

Suma totală . . . 535 cor.

Darurile marinimoase, ce se vor mai da spre acest scop, le vom însemna cu mulţămire şi pe viitor, ca să se ştie cine a înţeles importanţa acestui fapt, care este temeiul şcolii noastre în Cluj, şi cine a ştiut să urmeze după puteri frumoasa pildă dată de marele ctitor al bisericeii celei nouă din Cluj.

Bine zicea Dafin:

E vremea primenirii nădăjduirii noastre!
Azi inima vorbeşte prin gralul săvârşirii
De jertfă românească!

— *Pelerinagiul Românilor la Roma*, de care am pomenit într'un număr, este acum definitiv hotărît. În circularul consistorului archidiecezan, privitor la iubileul de 50 ani a preoţiei sfintiei sale Papa Piu al X. se zice apriat:

»În luna lui Martie ori Aprilie 1908 unul dintre episcopii provinciei metropolitane va conduce la Roma un peregrinaj de preoţi şi credincioşi gr.-cat. români, care va reprezenta Sfinţiei Sale omagiul întregii Provincii. Arangearea acestui peregrinaj se încredinţează unuia dintre episcopii provinciali«.

După cât știm unul dintre Archiereii mai tineri ai bisericii noastre unite cu Roma, încredințat cu arangearea pelerinajului, a făcut deja toți pașii de lipsă la Roma, și doar și ziua audienței, în care Românii vor fi primiți în Vatican, este ficsată. Astfel în curând prospectul călătoriei credem că se va publica și Românii, cari au dorul Italiei și al Romei, — cine nu l'ar avea? — și au și modru a și-l plini, vor folosi desigur acest binevenit prilej.

Acesta ar fi al treilea pelerinaj românesc la Roma. —

— *Hymen*. Eugenia Papiriu Pop și Adrian Costin, fidanțați. Siciu-Turda 29 Septemvrie 1907.

— Cornelia Mureșan și Traian A. Mihalca teolog absolut logodiți. Vașad. 3. Oct. 1907. Hurez.

— † *Veronica Marcu n. Goța*, mama canonicului Dr. I. Marcu, rector al Seminarului din Blaj, după un morb scurt și greu, împărtășită cu ss. Taine ale muribunzilor și-a dat blândul suflet în mâinile Creatorului în 5 Octomvrie 1907, la 7 oare sara, în anul al 71 al etății și 51 al fericitei sale căsătorii. O deplânge soțul seu Candin Marcu, numeroși fii și nepoți.

— † *Josif Cirlea*, mare proprietar în Alba-Iulia membru în congregațiunea comit. etc. etc. după lungi și grele suferințe, a reposat, la 24 Sept. n. în anul al 43-lea al vieții și al 18-lea al fericitei sale căsătorii. Îl deplânge soția, d-na Natalia Cirlea n. Rațiu, și numeroase rudenii. Odihnească în pace.

— În interesul adevărului constatăm, că strigătura, ce o reproduce »*Luceaferul*«, nr. ultim, ca și când un »flăcău mai scuturat« ar fi strigat'o Domnilor cu prilejul adunării Asociațiunei la Dezmir, e o pură iscodire pentru a mistifica. Cunoaștem pe autorul acelor versuri, și știm că nu e nici flăcău, nici scuturat, cu atât mai puțin țeran din Desmir. Aceasta în interesul flăcăilor din Desmir.

— Masa studenților acad. din Cluj, întemeiată și susținută de „Economul“ cu ajutorul inimilor generoase, sa deschis și pentru anul acesta împărtășind 20 de studenți, între cari 4 stipendiați ai fundațiunei Petran. Atărnă acum în mare parte de la spriginul public cât să existe această instituțiune, care la început a fost așa de bine sprijinită. Sperăm că însuflețirea pentru ea nu a fost numai un foc de paie.

— Poetul Goga, cu o ceată de tineri, între cari și artistul Zah. Bârseanu, a făcut de la Bistrița o excursiune la Hordău, să vadă casa în care s'a născut poetul Coșbuc. Eată un moment delicat, pe care un prietin ni-'la trimis eternisat prin fotografie. Îl dăm cu plăcere în vileag. (Vezi pag. 659.)

— Rugăm pre on. abonați să trimită prețul restant de abonament.

— *O grevă bisericească pentru Macedonia.* — Prin acte oficiale: rapoarte de ale cunsulilor și prin corepondențe găsite la anșarți, s'a dovedit că cultura prin »metoda asasinatelor«, așa cum o răspândesc Grecii în Macedonia, e promovată de înalta inițiativă a arhierilor Greci. Bjoernson ar putea spune Grecilor adevăruri la fel cu cele ce-a spus Ungurilor.

Interesul cultural al situației stă însă aiurea: Turcii, prin urmare păgânii, sătui de aceasta creștinească metodă a episcopilor greci (din Grebena, Pelognia, Castoria, Ellasona, Kitros, Drama și Karaferia) au cerut patriarhului să ia măsuri. Blânda autoritate spirituală din Fanar a chemat rând pe rând pe episcopii vinovați și le-a făcut loc în Sinod, de unde ei continua a gira afacerile diocesei lor. Și ameninta apoi guvernul turcesc că, dacă intervine mai departe cu »asfel de persecuțiuni« vor închide bisericile și va interzice preoților celebrarea cultului. — O grevă, care nu se va realiza însă nici odată. Viitorul va fi de sigur ca și trecutul: Creștinismul grecesc va ținea calea păstorilor Români și cu »inchiziția pădurilor« cu asasinatelor în masă, va sprijini cauza spirituală a »sfintei biserici grecești din Tarigrad«.

Alături de Bjoernson care vorbea de *pacea politică*, ar fi locul, ca și Tolstoi, blândul creștin dela Iasnaja-Poliana să spună cuvinte foarte interesante cu privire la *pacea religioasă* a veacului al XX-lea.

Până atunci, Aromânii știu bine că cel mai puternic sprijin al ființei lor de popor rămâne tot limba lor. școala lor și o bună organizație a vieții economice locale. (Conv. lit.)

Cărți — Reviste — Ziare.

— *Teologia dogmatică fundamentală Vol. I. Apologia creștină*, de Dr. Vasile Suci, profesor de teologie, Blaj 1907. Intreaga credință a bisericii lui Christos să poate asemăna cu un edificiu grandios. Precum la un edificiu să pot deosebi două părți marcante: fundamentul și însăși zidirea cu aranjamentul din lăuntru, astfel și credința bisericii constă din adevăruri *fundamentale*, pe cari să razămă, și *speciale*, cari constitue partea din lăuntru sau simburile credinței; și precum cineva dacă vrea să cerceteze un palat mai întâi trebuie să-l cunoască din afară, să-i știe forma și mărirea ca să-l poată deosebi de altele și numai după aceea să intre în palat astfel, și omul care vrea să intre în tainele credinței creștinești trebuie să

cunoască mai întâi adevărurile ei fundamentale, prin cari să deosebește de alte credințe lățite între neamurile pământului. Cu aceste adevăruri fundamentale ale credinții noastre să ocupă profesorul Dr. Vasile Suci, în cartea ce o am anunțat mai sus.

Mersul de idei îi este cam următorul: »Religiunea e o cerință a sufletului omenesc« Toate popoarele au avut religione. Religiunea nu e în contradicție cu știința, dovadă că cei mai mulți dintre bărbații de știință au fost oameni religioși.

Omul de puterea sa nu a fost însă în stare să-l cunoască pe D-zeu și să-i slujască cum să cuvine de aceea D-zeu care poartă grije de om mai mult decât de ori care făptură i'a descoperit-o aceasta prin Fiul său, D-zeul Nostru Isus Christos.

Să află însă mai multe religii, cari au pretenția de a fi descoperite de D-zeu dar față de toate aceste religii lui Isus Christos prin criteriile sale cele dumnezeiești, cari sunt minunile, profețiile, și sfințenia intactă a Intemeietorului ei și a învățăturilor sale, să înalță peste toate cele lalte religii și să impune ca singură descoperită de D-zeu.

Din toată cartea îți atrage luarea aminte tractatul despre »adevărătatea și divinitatea creștinismului«; argumentul negativ din asemănarea învățăturii creștine cu religiunile păgâne de astăzi: confucianismul, parsismul, brahmanismul, budhismul și mohamedanismul. În acest tractat după ce să descrie pe larg fiește care religione cum s'a născut, cine a fost autorul ei, ce caracter a avut ca persoană și ce învățături a propus, se face o comparație între creștinism și religiunile de astăzi din răsărit și să arată, că acele, deși au oareșicare fond moral de s'ar părea, că au aceeași origine și chemare ca și legea lui Christos, moralitatea lor provine din înșăși natura omenească, care este alcătuită astfel ca să știe să aleagă binele și să încunjure răul. Autorii religiunilor păgâne sânt oameni cu scăderi, ba uneori îngreunați chiar cu crime, ca Mohamed și dacă credincioși lor i'au zeificat aceasta provine din conștiința rescumpărării ce reside iarăși în firea omului precum și din convingerea lui că D-zeu poartă grije de om și îl învață la calea mântuirii prin oameni aleși ai săi.

Toată forța cărții D-lui Dr. Suci zace după părerea noastră în tratatul acesta și foarte bine a înțeles rostul dogmei fundamentale când a consacrat atâția articoli bine închiegați și cu argumente convingătoare comparației ce e de făcut între religiunea creștină și cele păgâne. De câte ori auzi punându-se creștinismul alături cu budhismul, parsismul și mohamedanis-

mul, fără ca să cunoască respectivii nechemăți cel puțin vre-una din religiunile ce le discută. Cetind cartea profesorului Dr. Suciuc îți faci un tablou în care toate religiunile din lume ni se înfățișează și între toate religiunea creștină strălucește într-o lumină cerească, precum și de fapt s'a dovedit aceasta la congresul tuturor religiunilor ținut în Chicago la a. 1893. unde cardinalul Gibbon a deschis ședința făcându-și semnul crucii și rostind rugăciunea »Tatăl nostru.«

Felul de argumentare al dlui Dr. Suciuc e strict silogistic și convingător. Nu lipsesc nici exemple și asemănări bine nimerite, cari ilustrează tezele mai greu de înțeles. Ce privește limba trebuie să spunem, de asemenea e destul de bună. Să luăm sama că altceva e a scrie niște schițe ușoare, în termeni din limba de toate zilele și altceva e a scrie lucruri dogmatice despre cari așa de puțin se vorbește. Autorul s'a luptat, cu mari greutate până a creat așa zicând termeni teologici potriviți ferei limbii românești. Multe cuvinte din cartea Drului Suciuc ne sună încă straniu la ureche, nici nu e chemarea unui singur scriitor să creze o limbă cu termeni tehnici adecuați, aceasta o pot face scriitorii unui veac întreg. Dsa are meritul de a fi deschis ușa unei direcțiuni mai sănătoase în limba teologică; a avut în vedere principiul de a introduce și în teologie limba literară curentă. Cei cari îi vor urma să ducă la desăvârșire aceasta direcție nouă în ogorul țelinos al limbei teologice.

Dr. I. F.

— În »*Floarea Darurilor*« (nr. 27) puternica poezie »*Țerării*« de André Theuriot, trad. frumos de Emanoil Pop. Eată o strofă:

»Viitorul e al nostru! Școlile ni-s înțesate
De copii veniți din sinul albelor smerite sate
Și în aerul de codri și în isvoare iuți căliți,
Pretutindeni sunt în număr, pretutindeni răsplătiți«.

— »*Candela*«, organul bisericesc al fraților din Bucovina (nr. 9.) pe lângă studiile începute în nr-ii anteriori publică un frumos necrolog întru pomenirea regretatului profesor și rector universitar Dr. Vas. Găina, mort în floarea bărbăției, la 39 ani. Reposatul, fiu de țeran din Măzănăești, a fost — spune »Cand« — un preot bun, cu frica lui D-zeu, și Român bun, nu numai cu vorba ori cu inima, ci și cu fapta. A fost desigur cel mai învățat preot în Bucovina, și dispunea de o învețatură solidă, creștinească, după care, speram și noi, ar fi ajuns desigur, de nu va fi ajuns deja, la recunoașterea unirei celor două biserici, apuseană și răsăriteană. Durere, că prea curând a dispărut

dintre cei vii, între cari înse prin caracterul seu și operele sale și-a asigurat o bună amintire, pe care toți îi-vom păstra-o. —

Dr. N. Cotlarciuc face cunoscut, cu aprobare, studiul episcopului Dr. Nicod. Milas, din Zara: »Die un überwindliche Abneigung (ura neînpăcată) als Ehetrennungsgrund nach österreichisch. bürg. Gesetzbuche«, (Wien, 1905) prin care autorul arată, că biserica orientală nu cunoaște acest motiv de divorț, deci e anticanonic. În Rusia acest motiv e neadmis; Episcopul Vlachovici din Bucovina, într'o comisiune împărătească, la care au luat parte episcopii gr-or. neuniți din Austroungaria, chiar și Vas. Moga al nostru, a susținut categoric, că numai moartea disolvă căsătoria, cea ce e punctul de vedere al bisericii universale catolice. Recensentul, deși nu se pronunță lămurit în chestie, accentuează că pentru biserică canoanele sunt valabile, ear canoanele — cum susține și Ep. Milas, sunt contra divorțului pe tema »urei nedumerite«, motiv așa de mult exploatat.

— La »Bibliografie« Candela pune în cuvenită lumină »Propovedaniile lui P. Maior« și »Isus Christos« de Prohaska.

— **Monografia** parohiei românești unite din *Timișoara*, de Ioan Boroș, canonic, e o broșură de 80 pag, în care se cuprind, cu multă variare, datele istorice asupra acestei parohii, care este mama unirei în Bănat. *Unirea* a încolțit în Timișoara la 1719, la 1737 începe seria preoților uniți, la 1770 au o biserică, micuță, pe care la 1906 o părăsesc spre a Clujului în primire fosta biserică rom.-cat. mai mare, restaurată, conform ritului oriental, cu spese de 14000, în care și pictarea săvârșită de Smigelschi. Sfințirea noiei biserici s'a făcut în 25 Nov. a. trecut, cu mare praznic, prin însuși Episcopul Dr. Hossu, care a ținut din acest prilej o vorbire frumoasă, utilizând foarte limpede datele istorice, ce se cuprind așa de pe lung în broșură, și făcând o lămurită și dreaptă apreciere a rolului ce Unirea la avut și-l are în istoria și dezvoltarea poporului românesc.

Paginile ce ocupă acest cuvânt sunt cele mai dulci din întreaga broșură. Serbările sfințirii sunt obiectiv descrise de părintele G. Trăilă, parochul care și-a câștigat multă vrednicie la postul seu, și pe care Episcopul Hossu l-a și recompensat făcându-l protopop onorar.

Broșura e împodobită și cu câteva fotografii și astfel ne reamintește broșura analoagă »*Biserica lui Bob în Cluj*« de Dr. Dăianu. Găsim în ea și alte legături istorice cu Clujul și jurul seu. Astfel despre unul dintre cei mai de frunte parochi

ai Timişorii, Avram Dobra, aflăm, că s'a născut în Zlatna, a fost frate al episcopului de mai târziu Dr. Al. Dobra şi a slujit un an ca capelan cooperator în Cluj, în 1810—11, de unde apoi a trecut la Almaşul mare, paroch, apoi în dieceza Orăzii la Ōsi, mai târziu în Vad, ca protopop, şi în urmă la 1825 paroch în Timişoara, unde la 1828 fu numit vice archidiacon al parţilor bñăţene. Muri la 1839. Alt paroch bñneritat al Timişorii, Avram Maxin (1844—1871) era născut în Apahida şi studiasc în Cluj. După Maxin a urmat parochul de acum p. Trăilă, care poate fi mândru ajungând la un succes aşc de frumos, cum e noua biserică din Timişoara.

— În *Convorbiri lit.* (nr. 9.) puternice versuri, de P. Cerna, cu delicate repriviri la *zilele de durere* din primăvară, cari ne-au zguduit pe toţi. Foarte bine gândit articolul »*İndărăt* — spre scoală« al redactorului-şef S. Mehedinţi. Autorul face o constatare pe cât de adevărată, pe atât de tristă:

»Este isbitor la *noi* amestecul tuturor în politică (Poate de acea ne lipsesc adevăraţii politiciani în sens înalt. »*Răvaşul*«). cea ce a dus cu sine amestecul politiceii aproape în toate manifestările vieţii noastre, ca stat şi popor. — Conluzia e:

»Generaţia trecută a lucrat la revoluţionarea societăţii noastre, şi ca atare a fost mai întâi de toate o generaţie politică; cea de azi, dacă nu e o prelungire vegetativă a celei vechi, va trebui să fie o generaţie de *organizare*. Iar cel din urmă şi cel mai mare om politic al şcoalei va fi acela, care va da politica afară din învăţământ.

Remarcabil e articolul »Practica religioasă« de Ioan Slavici, care mărturiseşte:.. »suntem cuprinşi adeseori de sinţământul, că în zadar căutăm în biserica noastră mulţumirea trebuinţelor religioase. şi nu unul dintre noi a ajuns în cele din urmă s'o caute în vre'o altă biserică« — D. Slavici, cu care acum odată suntem de perfect acord, doreşte să ajungem la credinţa vie, care naşte fapte, la buna vieţuire împreună, de care toţi *însetăm*.« Nici odată nu s'a publicat la noi, în reviste de seama »Convorbirilor«, articol mai simptomatic, în materiile religioasă. Ne bucurăm din toată inima.

Frumos exprimă *dorul de Italia* şi d-l Tutoveanu, ascultând pe Mignon, de aceea ne face plăcere a reproduce; pe urma aceleiaşi cărări a sângelui umblă şi d. Tzigara-Samurcaş, desgropând remăşiţele artei străbune în Dobrugea.

MAI NOU

Săptămâna trecută s'a ţinut în Budapesta şedinţa comisiunei, care este încredinţată cu pre-

gătirea congruei pentru preoţimea romano-catolică şi greco-catolică. Se zice, că chestiunea congruei a ajuns astfel foarte aproape de realizare — aşa cât dacă nu întrevine vre-o nouă piedecă, în anul viitor să introducă congrua şi pentru preoţimea romano- şi greco-catolică.

Maiestatea Sa împăratul-Rege, îmbolnăvind-se zilele din urmă, s'a produs mare nedumerire în lume şi în ţară. Sănătatea Maiestăţii Sale, har Domnului, merge însă spre bine.

AVIS!

Am onoare a face cunoscut prea stim. public din loc şi jur, că institutul meu de înmormântare din Strada Unio Nr. 13 l-am strămutat în strada **Egyetem-utcza Nr. 1**, aranjându-l din nou, aşa în cât corăspunde celor mai gingaşe poşte a timpului present.

Sicriuri de metal şi lemn, — cununi, vestminte pentru morţi, petri pentru morminte şi făclii ţin totdeauna în cantitatea cea mai mare în depositul meu.

Îndeplinesc înmormântări de băieţi dela 6 coroane, iar de oameni mari dela 16 coroane în sus. Duc îndeplinire transportarea cadavrelor în loc, jur şi străinătate.

Rog pentru sprigin pe prea stimatul public pe viitor.

(10—20)

Muntyán Petru

Egyetem utcza 1 sz.

proprietarul Institutului de înmormântare
Monostori-ut 87 sz. măsar şi strugaer.

Predicile lui Petru Maior

pe Dumineci şi sărbători

— legate la olaltă, vol. I—II, în pânză şi piele —

Preţul 7 cor. + 30 fil. porto.

Volumul al III. îl fac »Propovedaniile« care se vinde separat.

A se adresa la »Răvaşul«, Cluj, Jókai u. 6.

Între băncile mai mari

„ECONOMUL“

din CLUJ—KOLOZSVÁR

oferă, pe lângă garanția cea mai mare, procentul cel mai avantajos pentru depuneri spre fructificare.

Depunerile se plătesc de regulă, amăsurat cu situația casei, imediat și fără abdicere.

Depuneri se pot trimite și prin poștă pe spesele institutului.

Pentru depuneri de ale bisericilor și instituțiilor culturale și filantropice se fac condițiuni excepțional de favorabile.

Capital acționar și rezerve . . .	X.	620.000
Depuneri	»	1,500.000
Esconturi	»	2,300.000

Casse nouă sistem Arnheim sigure contra focului și spargerii pentru depozite.

Casete Selfmen pentru mici economii.

Condițiuni favorabile pentru discounturi de cambii și pentru împrumuturi ipotecare.

Filiale în Gherla, Mureș-Ludoș, Pânticeu.

Expozitură în Aiud, cari asemenea primesc depuneri și fac toate operațiunile de bancă.

Dirrecțiunea.